Open Research Online

The Open University's repository of research publications
and other research outputs

Landerapport Danmark: Parallelsproglighed på danske universiteter: en statusrapport 2013 [Parallellingualism at Danish universities: a status report 2013]

Book Section

How to cite:

Hultgren, Anna Kristina (2015). Landerapport Danmark: Parallelsproglighed på danske universiteter: en statusrapport 2013 [Parallellingualism at Danish universities: a status report 2013]. In: Gregersen, Frans ed. Hvor parallelt: Om parallelspråkighed på Nordens universitet. Copenhagen: Nordic Council, pp. 117–196.

For guidance on citations see [FAQs](#).

© 2014 Nordisk Ministerråd

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Version: Version of Record

Link(s) to article on publisher's website:

<http://dx.doi.org/doi:10.6027/TN2014-535>

<http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:730884/FULLTEXT01.pdf>

Copyright and Moral Rights for the articles on this site are retained by the individual authors and/or other copyright owners. For more information on Open Research Online's data [policy](#) on reuse of materials please consult the policies page.

oro.open.ac.uk

Landerapport Danmark: Parallelsproglighed på danske universiteter: en statusrapport 2013

Af Anna Kristina Hultgren, The Open University¹

¹ Anna Kristina Hultgren skrev rapporten mens hun var ansat på Københavns Universitet.

Indhold

Sammenfatning.....	121
Forord.....	125
Forkortelser	127
Det danske uddannelsessystem: en kort forklaring.....	128
1. Indledning: Universiteter i forandring.....	129
1.1 Parallelsproglighed.....	129
1.2 Rapportens formål.....	131
1.3 Internationale og nationale behov.....	132
1.4 Øget konkurrence og resultatorienterede belønningssystemer.....	133
2. Publiceringssprog.....	137
2.1 Indledning.....	137
2.2 Nationalt plan.....	138
2.3 Fagopdelt.....	146
2.4 Sammenfatning.....	150
3. Udenlandske studerende og nyansatte	151
3.1 Indledning	151
3.2 Nationalt plan.....	152
3.3 Fagopdelt.....	160
3.4 Sammenfatning.....	164
4. Undervisningssprog.....	167
4.1 Indledning	167
4.2 Nationalt plan.....	168
4.3 Fagopdelt.....	170
4.4 Sammenfatning.....	171
5. Sprogpolitiske dokumenter.....	173
5.1 Indledning	173
5.2 Nationalt plan.....	173
5.3 Universitetsopdelt.....	176
5.4 Politik og praksis: en sammenlignende diskussion.....	182
5.5 Sammenfatning.....	188
6. Konklusion.....	189
Litteratur	191
English Summary.....	195

Sammenfatning

I dette afsnit følger en kort sammenfatning af rapportens væsentligste konklusioner.

Publiceringssprog

Med hensyn til publiceringssprog affattes 83 % af den samlede produktion af publikationer på Danmarks otte universiteter på engelsk, mens publikationer på dansk udgør 15 %. De resterende 2 % affattes på andre sprog end engelsk og dansk. For ph.d.-afhandlingernes vedkommende er procentdelen af engelske afhandlinger endnu højere, nemlig 89 % (i 2011), mens de dansksproglige udgør 11 %.

Der er stor variation afhængigt af publikationstype og fagområde. Videnskabelige artikler, der publiceres i de mest prestigetunge tidsskrifter (klassificeret som niveau 2 i den bibliometriske forskningsindikator), skrives langt overvejende på engelsk (94 %), mens monografier som den eneste publikationstype oftere skrives på dansk end på engelsk (52 % på dansk og 43 % på engelsk). På de "våde" fakulteter (natur-, teknik- og sundhedsvidenskab) skrives mellem 89 % (for sundhedsvidenskab) og 96 % (for natur- og teknikvidenskab) af alle publikationer på engelsk. De tilsvarende tal for de "tørre" fakulteter (samfundsvidenskab og humaniora) er 61 % (for samfundsvidenskab) og 48 % (for humaniora).

Udenlandske studerende og ansatte

16 % af de studerende på Danmarks otte universiteter kommer fra udlandet. I betegnelsen "udenlandske" indgår både studerende, der normalt læser ved en institution i udlandet, men som er på studieophold i Danmark (5 %), og dem med udenlandsk statsborgerskab, der tager en hel uddannelse ved et dansk universitet (11 %). De udenlandske studerende, der tager hele uddannelsen i Danmark, kan godt i forvejen være bosatte i Danmark og have en dansk adgangsgivende eksamen. Det skyldes at Danske Universiteter, hvorfra de fleste tal stammer, definerer udenlandske studerende som personer med udenlandsk statsborgerskab uanset op-

holdsgrundlag. Denne definition af udenlandske studerende er en anden end den, der benyttes i fx den svenske rapport, hvor det kun er tilrejsende studerende, der medregnes. Når der benyttes en anden definition af udenlandske studerende end Danske Universiteters, angives dette i rapporten.

Der er stor variation blandt universiteterne, med hensyn til hvor stor andel af udenlandske studerende de har. CBS og DTU ligger i top med henholdsvis 25 og 24 %, og AU og RUC i bund med henholdsvis 13 og 9 % af den samlede studenterbestand.

Der er også forskelle på, hvilke fag de udenlandske studerende kommer for at studere, afhængigt af om de tager en del eller hele deres uddannelse i Danmark. Udvekslings- og gæstestuderende kommer primært for at studere de teknik- og naturvidenskabelige fagområder, hvor de udgør 6 % af de studerende. Herefter kommer humaniora, samfundsvidenskab og til sidst sundhedsvidenskab, hvor andelen af udvekslings- og gæstestuderende udgør henholdsvis 4, 3 og 1 %. De udenlandske studerende, der kommer for at tage hele deres uddannelse i Danmark, kommer primært for at læse sundhedsvidenskab, hvor de udenlandske studerende udgør 15 %. Sundhedsvidenskab er dog tæt efterfulgt af teknik- og naturvidenskab og samfundsfag, som begge har 14 % udenlandske studerende. Sidst kommer humaniora med 8 %. I nærværende rapport benyttes oftest en firdelt opdeling i teknik- og naturvidenskab, humaniora, samfundsvidenskab og sundhedsvidenskab.

Andelen af udenlandske nyansatte på Danmarks universiteter var i 2007–2009 18 %, men også her er der stor variation afhængigt af fagområde. Det er de natur- og teknikvidenskabelige fagområder, der står for den største udenlandske rekruttering, hvor henholdsvis 28 % og 24 % af nyansatte kommer fra udlandet. Bemærk, at der er tale om udenlandske nyansatte og ikke udenlandske ansatte blandt hele personalestaben, hvor procentdelen sandsynligvis er væsentligt lavere (denne antagelse bygger på at målrettet international rekruttering er et forholdsvis nyt fænomen).

Undervisningssprog

Udbuddet af engelsksprogede uddannelser var 20 % samlet på Danmarks universiteter i 2011. Der er stor forskel på antallet af engelsksprogede uddannelser, når man sammenligner bachelor- og kandidatniveau. 26 % af alle uddannelser var på engelsk på kandidatniveau, mens det på bachelorniveau kun var 6 %.

Igen er der store forskelle på de forskellige fagområder. De naturvidenskabelige fag står med et omfang på 80 for det største antal af engelsksprogede uddannelser. Dernæst kommer de tekniske videnskaber, hvor 59 uddannelser udbydes på engelsk. Herefter er der et stort spring ned til samfundsvidenskab og humaniora, hvor under halvt så mange uddannelser udbydes på engelsk. Teologi og sundhedsvidenskab ligger helt i bund med kun 3 og 1 af deres kandidatuddannelser på engelsk. Bemærk, at disse tal er absolutte og ikke relative, da der ikke har kunnet findes tal for det samlede antal af uddannelser fordelt på fag (se videre under kapitel 4).

Sprogpolitiske dokumenter

Der har været mange sprogpolitiske initiativer på universitetsområdet, både nationalt og institutionelt, og alle Danmarks otte universiteter har i dag en eller anden form for nedskrevet sprogpolitik. På et overordnet plan tager disse initiativer udgangspunkt i, at universiteterne er og skal være både internationale og nationale aktører, og at dette kræver en parallelsproglig politik. Det er ikke altid sprogpolitikken formuleres som "parallelsproglig," men som minimum vil der være en anerkendelse af, at både nationalsproget dansk og det internationale sprog, engelsk, er i brug. Universiteterne beskriver i deres sprogpolitikker, hvilket sprog der skal bruges på universiteternes forskellige kerneområder, dvs. undervisning, forskningsformidling og administration. De pointerer også vigtigheden af sproglige kompetencer og kvalitetssikring af samme inden for både engelsk, dansk og andre fremmedsprog. Det er usandsynligt, at de sprogpolitiske dokumenter har særlig stor betydning for den faktiske brug af engelsk og dansk. Derimod har de ikke-sprogrelaterede initiativer som universiteterne og regeringen tager, som fx international rekruttering, en udvidelse af det engelske kursusrepertoire og indførelsen af bibliometriske systemer, store indirekte konsekvenser for brugen af engelsk.

Forord

Der har i den sidste tiårsperiode været rettet stor opmærksomhed mod den stigende brug af engelsk ved danske universiteter. I den forbindelse har det ikke altid været nemt at få fat i oversigter over, hvor udbredt brugen af engelsk egentlig er. Der findes ganske vist opgørelser over brugen af engelsk på forskellige delområder, som fx undervisning og publicering, eller på enkelte institutioner og universiteter. Indtil videre har der dog ikke eksisteret nogen samlet, lettilgængelig oversigt over brugen af engelsk på de forskellige områder ved Danmarks otte universiteter.

Denne rapport er et forsøg på at skabe en sådan oversigt for tre udvalgte delområder: undervisning, publicering og tilstedeværelsen af udenlandske studerende og ansatte. Der er også områder, der ikke behandles i denne rapport, herunder sprogbrugen i den interne administration, fx i mailkorrespondance og mødekommunikation. Sprogvalg i den eksterne kommunikation, fx på hjemmesider, behandles heller ikke, ligesom sprogvalg i specialer heller ikke dækkes.

Hvert delområde udgør et selvstændigt kapitel, og hvert kapitel opdeles i to: Først gives en beskrivelse af situationen på nationalt plan og derefter en beskrivelse af situationen opdelt på fagområde. Beskrivelsen på nationalt plan giver et samlet overblik over udbredelsen af engelsk på danske universiteter, som kan sammenholdes med de andre nordiske lande (se nedenfor). Den fagopdelte beskrivelse er vigtig, fordi det har vist sig, at der ofte er store forskelle mellem brugen af engelsk inden for forskellige fagområder.

Håbet er, at oversigterne kan give et reelt billede af den faktiske udbredelse af brugen af engelsk (og dansk) ved danske universiteter og være til gavn for politikere, universitetsadministratorer og andre beslutningstagere samt den stigende gruppe af forskere, som arbejder inden for dette område.

Ud over at kortlægge den faktiske udbredelse af brugen af engelsk og dansk giver rapporten også et indblik i relevante sprogpoltiske dokumenter, som siger noget om, hvordan forskellige aktører på politisk og univer-

sitetsmæssigt plan mener, at den sproglige situation bør se ud. Disse præskriptive dokumenter diskuteres og sammenholdes sidst i rapporten med den deskriptive fremstilling af, hvordan situationen ser ud i realiteten.

Titlen på nærværende rapport er Parallelsproglighed på danske universiteter. Parallelsproglighed er et begreb, der har været på den sprogpolitiske dagsorden i Danmark i hvert fald siden 2003 (Kulturministeriet 2003). Helt overordnet kan parallelsproglighed forstås som en anerkendelse af, at både engelsk og dansk (og måske også andre sprog) er i brug inden for et givent område, i dette tilfælde på universiteterne.

Rapportens undertitel er En statusrapport 2013. Det er blevet tilstræbt på alle områder at få fat i opdaterede tal, dog har dette ikke altid været muligt. Årstallet for opgørelsen angives ved hver figur eller tabel. Tallene stammer fra mange forskellige kilder. I visse tilfælde bygger de på tidligere offentliggjorte statistikker, som er blevet bearbejdet for at passe til formålet i denne rapport. I andre tilfælde drejer det sig om helt nye tal, som er blevet udtrukket fra relevante databaser. Kilden angives ved de enkelte figurer og tabeller.

Rapporten udgør en del af aktiviteterne i et netværk af nordiske sprogforskere, der arbejder under navnet "Netværk for parallelsproglige mål på Nordens internationaliserede universiteter". Netværket er økonomisk støttet af Nordisk Ministerråds program Nordplus Sprog. I forbindelse med aktiviteterne i dette netværk udarbejdes der ensartede rapporter fra fem nordiske lande som, ud over Danmark, udgør Sverige, Norge, Finland og Island. Den danske rapport er desuden finansieret af Center for Internationalisering og Parallelsproglighed, Københavns Universitet, og delvis af Carlsbergfondet.

Forfatteren vil benytte lejligheden til at takke de institutioner og individer, der har gjort det muligt at tilvejebringe statistikkerne: Universitets- og Bygningsstyrelsen (nu Styrelsen for Universiteter og Internationalisering), Danske Universiteter (tidligere Rektorkollegiet), Danmarks Evalueringsinstitut, UNI•C Statistik & Analyse, Det Kongelige Bibliotek, Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser, KU Servicedesk, Annemarie Falktoft, Anne Dorte Bach, Mette Juul Jensen, Lotte Faurbæk, Asger Væring Larsen, Melissa Wieser, Jens Fink-Jensen, Kirsten Vestgaard Jenlev, Tine Kjær Hassager, Jacob Thøgersen samt en række andre. Med-

lemmerne i det nordiske Netværk for parallelsproglige mål på Nordens internationaliserede universiteter takkes for indsigter og gode diskussioner, der har skærpet forfatterens forståelse af udbredelsen af engelsk på Nordens universiteter. Anne Holmen, Frans Gregersen, Jacob Thøgersen, Linus Salö, Gjert Kristoffersen og Robert Phillipson takkes varmt for deres grundige gennemlæsning og kommentarer i forbindelse med et tidligere udkast. Hvad der måtte være af fejl og unøjagtigheder, påtager forfatteren sig alene ansvaret for.

København april 2013. Center for Internationalisering og Parallelsproglighed, Københavns Universitet.

Forkortelser

Universiteter

AAU	Aalborg Universitet
AU	Aarhus Universitet
CBS	Copenhagen Business School
DTU	Danmarks Tekniske Universitet
ITU	IT-Universitetet i København
KU	Københavns Universitet
RUC	Roskilde Universitet
SDU	Syddansk Universitet

Videnskabelige hovedområder

HUM	Humaniora
JORD	Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Fag
NAT	Naturvidenskab
SAMF	Samfundsvidenskab
SUND	Sundhedsvidenskab
TEK	Tekniske Fag

Det danske uddannelsessystem: en kort forklaring

De nordiske uddannelsessystemer adskiller sig i nogen grad fra hinanden, så for at lette læsningen for dem der ikke er bekendt med termene i det danske system, gives her en kort forklaring:

- *Bachelor*: De første tre år af en videregående uddannelse.
- *Kandidat/master*: Typisk en toårig uddannelse, der tages som overbygning til bacheloruddannelsen. "Master" er en nyere betegnelse end "kandidat".
- *Ph.d.*: En treårig uddannelse efter kandidat-/mastergraden.
- *Doktor*: Den højeste akademiske grad i Danmark. Toges før i tiden ofte efter kandidatgraden, og i dag også efter ph.d.-graden.

1. Indledning:

Universiteter i forandring

1.1 Parallelsproglighed

Omdrejningspunktet for alle aktiviteter på Danmarks otte universiteter er, ligesom for arbejdspladser i almindelighed, kommunikation. Der forskes, undervises, udarbejdes forskningsansøgninger og undervisningsmateriale, der skrives opgaver, afhandlinger, artikler, bøger og mails, og der holdes møder, seminarer, konferencer og frokostpauser. Uanset om disse aktiviteter foregår gennem skrift- eller talesproget, er de kendetegnet ved, at flere end et sprog er i brug. De to sprog, der ofte er blevet fokuseret på i denne sammenhæng er nationalsproget, dansk, og det internationale sprog, engelsk.

Brugen af engelsk synes at være i vækst. Når der eksisterer data over tid, peger de fleste opgørelser i hvert fald på dette. Dette har vakt en del bekymring blandt sprogfolk, politikere og andre (fx Harder 2009), og spørgsmål er bl.a. blevet rejst om, hvorvidt kvaliteten af undervisningen falder, når den foregår på engelsk, et sprog, som de fleste undervisere og studerende ikke har som deres modersmål.

I Danmark er der blevet foretaget en del undersøgelser om de studerende og ansattes holdninger til brugen af engelsk på universiteterne (Jensen *et al.* under udgivelse, Jensen & Thøgersen 2011, Tange 2010, Danmarks Evalueringsinstitut 2010, Jakobsen 2010, Didriksen 2007). Overvejende synes holdningerne blandt studerende og ansatte at være positive, men der peges også på diverse udfordringer med engelsksproget undervisning. Der er også foretaget observationer af, hvordan engelsksproget undervisning ser ud i praksis, og her er det blevet fundet, at forelæsning på engelsk af en dansk underviser giver en mere formel og noget langsommere talestil, og at der forekommer kodeskift, altså en blanding af engelsk og dansk, blandt de studerende (Kiil 2011, Thøgersen & Airey

2011). Endnu er det ikke blevet påvist, at engelsksproget undervisning har en negativ effekt på selve læringsudbyttet hos de studerende, og man kan også forestille sig, at det modsatte er tilfældet, nemlig at det er berigende, både fagligt, sprogligt og kulturelt, at blive uddannet på to eller endda flere sprog igennem sit liv (se fx Phillipson under udgivelse). Der er også blevet rejst spørgsmål om, hvorvidt det danske fagsprog fortsat vil udvikle sig. Hultgren (2012 og 2013) har undersøgt, om fagterminologien inden for kemi, fysik og datalogi er påvirket af engelske lån. Det viser sig, at der ikke er flere engelske lån i fagterminologien, end der er inden for hverdagssproget inden for disse fag.

Det har også været antaget, at dele af befolkningen vil blive afskåret fra at tage del i ny viden, hvis den viden ikke længere (kan) formidles på dansk. De dele af befolkningen, der er blevet nævnt i denne sammenhæng, har især været brugere af den jordbrugs- og veterinærvidenskabelige viden (dvs. primært landmænd), og den del af befolkningen, hvis engelsk-kundskaber ikke er tilstrækkeligt udviklede til at kunne forstå en videnskabelig artikel på engelsk. Ingen af disse påstande er dog blevet påvist af forskningen, og de bygger begge på problematiske antagelser. Al sociolinguistisk forskning viser, at talere tilpasser deres sprog og register til modtageren. Dermed må man formode, at hvis nyuddannede kandidater og forskere sætter sig for at formidle deres viden til lægmænd, er der ikke nogen grund til at tro, at det skulle være behæftet med større problemer end det at "oversætte" en fagartikel skrevet på dansk til et populærvidenskabeligt publikum. Af denne grund er parentesens omkring "kan" meget betydningsfuld i sammenhængen.

Endelig er der blevet udtrykt bekymring over det danske sprogs fortsatte status, hvis det ikke længere (kan) bruges inden for det vigtige samfundsområde, som universitetet udgør. Dansk er i denne sammenhæng blevet beskrevet som et sprog, der går en skæbne som "sekunda-" eller "køkkensprog" i møde (Herslund 1999, Davidsen-Nielsen & Herslund 1999) (for en kritik af sådanne begreber se fx Preisler 2009).

Det er sådanne bekymringer, der ligger til grund for det efterhånden kendte begreb "domænetab" (Haberland 2005, Preisler 2005). Med dette menes, at dansk bruges mindre eller slet ikke i visse sammenhænge eller på visse arbejdspladser. Universiteterne er sammen med multinationale virksomheder de arbejdspladser, der formodes at være blandt de mest

udsatte for domænetab. Dansk "tabes" med andre ord fra "domænet" universiteterne. Et andet centralt begreb i denne sammenhæng er "samfunds bærende sprog" (Nordisk Ministerråd 2006). Ved dette forstås et ønske om, at det skal være muligt at bruge nationalsproget dansk inden for alle samfundsområder, inklusive universiteterne. Et sidste vigtigt begreb er "parallelsproglighed", som beskriver en ønskværdig situation, hvor dansk og engelsk eksisterer ved siden af hinanden, uden at sidstnævnte udkonkurrerer førstnævnte (se fx Hultgren (2014) for en redegørelse for begrebets oprindelse).

Der er i det store og hele enighed om, at parallelsproglighed er en ønskværdig situation. Parallelsproglighed ses med andre ord som løsningen på at undgå "domænetab" og bevare dansk som et "samfunds bærende" sprog. Der er dog mindre klarhed over, hvad "parallelsproglighed" egentlig betyder. I regeringsrapporten *Sprog på spil – et udspil til en dansk sprogpolitik* fra 2003 tales der om en "dobbeltsporet strategi", hvilket kunne foranledige en til at tro, at alle aktiviteter der udføres på engelsk, også skal udføres på dansk (Kulturministeriet 2003: 24). I den opdaterede rapport *Sprog til tiden* præciseres det, at parallelsproglighed ikke betyder en "dublering af alt" (Kulturministeriet 2008: 48). Derimod skal der "foregå relevante aktiviteter på både dansk og engelsk, og det skal sikres, at hverken dansk eller engelsk marginaliseres på de danske universiteter" (Kulturministeriet 2008: 48).

1.2 Rapportens formål

Det er hensigten med denne rapport at dokumentere omfanget af brugen af engelsk og dansk inden for tre relevante delområder eller aktiviteter: publicering, undervisning og andelen af udenlandske studerende og medarbejdere. Den afholder sig fra at komme med vurderinger af, om denne dokumenterede brug er for omfattende eller ikke omfattende nok. Dette vil der med stor sandsynlighed fortsat være delte meninger om.

Selvom denne rapport primært fokuserer på brugen af engelsk og dansk, er det vigtigt at huske på, at universiteterne også er optaget af andre sprog. Holmen (2012) minder os eksempelvis om de mange studerende, der er permanent bosatte i Danmark, men som taler et andet sprog end dansk i

hjemmet, og et stadigt stigende antal studier har vist, at den sprogligt mangfoldige studenter- og medarbejderpopulation tager flere sprog i brug end kun det nordiske nationalsprog og engelsk (Haberland *et al.* 2013, Ljosland 2008). Måske som en reaktion på, at mange sprogfag på universiteterne er truet af nedlægning, har flere danske universiteter, herunder AAU, KU og RUC, indført eller har planer om at indføre mulighed for undervisning i andre sprog for studerende, som fx studerer jura eller et andet ikke-sprogligt fag. Den internationalt anerkendte sprogpolitiske sværvægter Robert Phillipson rejser i en artikel om sprogpolitik på universiteterne en interessant diskussion om forholdet mellem parallelsproglighed og "the multilingual university" (Phillipson under udgivelse). Når der tages initiativer til at gøre opmærksom på, at det hele ikke kun drejer sig om de to sprog engelsk og dansk, kan det delvis tolkes som en modreaktion på netop det faktum, at disse to sprog er de absolut dominerende på danske universiteter i dag.

Ud over at dokumentere brugen af engelsk og dansk forsøger rapporten også at sætte valget mellem engelsk og dansk ind i en bredere samfundsmæssig og politisk sammenhæng. Denne sammenhæng er langt fra udtømmende, men tanken er at give et vist indblik i de politiske beslutninger (som fx indførelsen af resultatorienterede belønningssystemer) og samfundsmæssige forandringer (som fx det, at langt flere danskere tager en universitetsuddannelse i dag), som har konsekvenser, direkte eller indirekte, for valget mellem engelsk og dansk på universiteterne. Disse samfundsmæssige og politiske faktorer har at gøre med behovet for at tilgodese internationale og nationale behov og implementeringen af resultatorienterede belønningssystemer. Begge kan siges at være et produkt af globaliseringen, dvs. at verden, populært sagt, er blevet mindre, og også langt mere kompetitiv.

1.3 Internationale og nationale behov

Der er næppe nogen tvivl om, at danske universiteter, ligesom universiteter i resten af verden, igennem den seneste årrække har gennemgået kolossale forandringer (Hazelkorn 2011, Guruz 2008). Centralt i disse forandringer er behovet for på en og samme tid at tilgodese de til tider modstridende nationale og internationale behov.

Demografiske forandringer og politiske beslutninger har medført, at langt flere i dag end tidligere tager en universitetsuddannelse (Undervisningsministeriet 2009). Dette ses ofte som en positiv udvikling, der tilstræbes bevidst af politikere i EU og på nationalt plan, men det er også en udvikling, der er en økonomisk udfordring for universiteterne. Situationen er ikke blevet gjort nemmere af den verdensomspændende økonomiske nedgang. Man har været nødt til at tænke i nye baner for at finansiere uddannelsen af de store masser. Det er blevet vigtigere for universiteterne at tiltrække eksterne bevillinger, hvad enten de kommer fra offentlige eller private kilder, som supplement til de begrænsede basismidler de tildeles af staten.

Samtidig med de demografiske forandringer der sker på nationalt plan, er der ikke nogen tvivl om at danske universiteter i stigende grad ikke kan ses isoleret. Universiteterne har ganske vist altid været internationale (Gregersen 2012, Mortensen & Haberland 2012), men den transnationale kontakt mellem dem – fysisk såvel som virtuel – er blevet gjort nemmere og dermed langt mere omfattende af banebrydende teknologiske og sociokulturelle forandringer, herunder elektronisk medieret kommunikation og en stadigt stigende fysisk mobilitet. Danske universiteter er en del af et internationalt netværk, hvor der på tværs af sprog- og landegrænser skrives artikler sammen, samarbejdes i store EU-finansierede forskningskonsortier, udveksles studerende og rekrutteres forskere. Alt dette bidrager til en stigende brug af et fællessprog, og det er nu engelsk.

1.4 Øget konkurrence og resultatorienterede belønningssystemer

En anden type af samfundsmæssige forandringer, der har påvirket universitetsområdet og indirekte brugen af engelsk, er en øget konkurrence-tænkning. Denne øgede konkurrencetænkning er formentlig til dels et produkt af, at midlerne på universitetsområdet er mere begrænsede i dag end tidligere. Den synes dog også at være forbundet med en liberalistisk politisk ideologi. Konkurrencementaliteten synes dog til tider at være politisk neutral. I eksempelvis Norge, hvor der i otte år har siddet en minister fra Sosialistisk Venstreparti i spidsen for området, er det vanskeligt at

se, at den skulle have mistet kraft. I Danmark vil det vise sig i hvor høj grad Socialdemokraterne viser vilje til at sætte de reformer i stå, som VK-regeringen satte i gang (Gjert Kristoffersen, personlig kommentar).

I 2006 offentliggjorde VK-regeringen således sin strategi for Danmark i den globale økonomi Fremgang, fornyelse og tryghed (Regeringen 2006). Strategien indeholder i alt 350 konkrete initiativer, der indebærer omfattende reformer på bl.a. uddannelses- og forskningsområdet. Blandt målene er:

- Mindst halvdelen af alle unge skal have en videregående uddannelse.
- Uddannelser med globalt perspektiv.
- Universiteter i verdensklasse.
- Mere konkurrence og bedre kvalitet i den offentlige forskning.
- Stærkere konkurrence og større åbenhed skal styrke innovationen.
- Stærkt samspil med andre lande og kulturer.

Også efterfølgeren til denne rapport bygger på en udpræget konkurrence-tænkning på universitetsområdet og skriver bl.a. at "Mindst ét dansk universitet skal ligge i Europas top 10" (Regeringen 2010). Tæt forbundet med konkurrencetænkningen er en øget målbarhed, der betragtes som en forudsætning for at vurdere, om de opstillede mål er blevet opnået. Efter dette princip om øget konkurrence og målbarhed tildeles Danmarks otte universiteter siden 2010 midler fra staten på baggrund af de resultater, de opnår inden for fire forskellige områder:

1. Antallet af publikationer, den såkaldte "bibliometriske forskningsindikator" (vægtes 25 %)
2. Antallet af studenterårsværk (som fra 2012 vægtes 45 %)
3. Omfanget af eksterne bevillinger (vægtes 20 %)
4. Antallet af beståede ph.d.er (vægtes 10 %) (kriteriet om antallet beståede ph.d.er trådte i kraft i 2011).

Det synes at være tilfældet, at disse principper om målbarhed i forskelligt omfang bidrager til den stigende brug af engelsk på universiteterne. Den bibliometriske forskningsindikator ansporer for eksempel forskere til at

publicere deres forskningsresultater i de højest rangerende tidsskrifter, som oftest er engelsksprogede. Selv om det som regel er institutionerne og ikke forskere personligt, der belønnes af systemet for publikationer i højt rangerende tidsskrifter, har det generelt set også stor betydning for forskernes egen karriere at publicere i prestigetunge kanaler. Principperne om målbarhed er også blevet kritiseret for at føre til enorme administrationsudgifter, som begrænser de midler, der er til rådighed til uddannelse og forskning. Det er til trods for, at universiteternes indtægter er steget støt i perioden 2005–2009 (Boden & Wright 2010).

Konsekvensen af at belønne institutionerne for at tiltrække eksterne bevillinger er bl.a. ændringer i stillingsstrukturerne og en vækst i antallet af postdocs, der oftest er eksternt finansieret (Ståhle 2011). Også dette har konsekvenser for brugen af engelsk, fordi postdocs ofte rekrutteres fra udlandet (Ståhle 2011). Desuden er der ofte et krav i forskningsansøgninger om, at projektet skal bidrage til dansk forsknings internationalisering, og dette betyder som regel også en øget brug af engelsk som et resultat af samarbejdet med udenlandske forskere. Og endelig, når universiteterne belønnes for det antal studerende, der gennemfører deres uddannelser (på bachelor-, kandidat- og ph.d.-niveau), bliver det i højere grad vigtigt at tiltrække de bedste studerende og undervisere, og dette gøres ved at rekruttere internationalt for at øge feltet af kvalificerede kandidater. Denne internationale rekruttering bidrager også til en øget brug af engelsk. Således synes det altså at være tilfældet, at politiske beslutninger har indirekte konsekvenser for sprogbrugen på universiteterne, konsekvenser, der måske ikke kunne overskues eller forudses, da beslutningerne blev truffet. Finsk forskning har vist, at sproglige anliggender sjældent overvejes eller drøftes i universiteternes bestræbelser på at være "internationaliserede" (Saarinen 2012, Saarinen & Nikula 2012).

De forandringer, som universiteter gennemgår, og som har en indirekte eller direkte konsekvens for den stigende brug af engelsk, er mangefacetterede og komplekse. Her er de blevet kogt ned til to faktorer: behovet for at tilgodese på én og samme tid de, til tider modstridende, nationale og internationale behov samt behovet for øget målbarhed, som er et produkt af en øget transnational kontakt og konkurrencementalitet.

2. Publiceringsprog

2.1 Indledning

Takket være den centrale forskningsregistrering, der trådte kraft i 2010, er det muligt at danne sig et ret præcist billede af, hvor mange publikationer der er forfattet på henholdsvis engelsk, dansk og andre sprog på Danmarks otte universiteter. I tråd med politikken om resultatorienterede belønningssystemer er formålet med forskningsregistreringen at måle forskningsproduktionen (målt i antallet af artikler) på landets universiteter og fordele statens midler derefter. Jo flere og jo bedre publikationer et universitet udgiver, jo flere midler får det.

Forskerne skal selv registrere deres publikationer i en database, og her angiver de, hvilket sprog de er affattet på. Herudover registreres også oplysninger om publikationstype, fx om det drejer sig om en videnskabelig artikel, monografi eller doktorafhandling, samt hvilket fakultet forskeren tilhører, fx sundheds-, samfundsvidenskabeligt eller humanistisk. Dette gør det muligt at få et indblik i, hvorledes publiceringsprog hænger sammen med både publikationstype og fagområde.

Dette kapitel giver først et overblik over publiceringsprog på nationalt plan. Derefter gives en oversigt fordelt på publikationstype, og dernæst en oversigt baseret på fagområde (eller fakultet).

Ph.d.-afhandlinger registreres ikke i samme system. Dette skyldes, at de fra og med 2011 ikke tæller med i den bibliometriske forskningsindikator (medmindre de også er udgivet som monografi eller i en anden publikationsform), men i stedet udgør et selvstændigt parameter i det resultatorienterede belønningssystem. Det er dog muligt at søge på ph.d.-afhandlinger og det sprog, de er skrevet på, i Danmarks nationale forskningsdatabase, forskningsdatabasen.dk, og herfra er oplysningerne om ph.d.-afhandlinger hentet. Af denne grund behandles ph.d.-afhandlinger særskilt.

2.2 Nationalt plan

Som det fremgår af figur 1, er langt den overvejende del (83 %) af de samlede publikationer på Danmarks otte universiteter forfattet på engelsk. Københavns Universitet oplyser, at andelen af engelske publikationer reelt kan være højere. Dette skyldes, at publikationer ikke altid inddateres korrekt sprogmæssigt. Som udgangspunkt står sprogverdien i forskningsregistreringssystemet som dansk, medmindre den ændres til engelsk (eller et andet sprog). Københavns Universitet har foretaget en stikprøve, der viser en fejlmargen på omkring 2 % af publikationer, der står som dansksprogede, men er på engelsk. Da alle danske universiteter benytter samme forskningsregistreringssystem (PURE), vil usikkerheden formentlig være generel for alle universiteter i Danmark. Tallene for engelsk skal således betragtes som et minimum.

Publikationer forfattet på dansk udgør 15 %, mens alle andre sprog samlet udgør 2 %. Den største andel af disse 2 % af andre sprog udgøres af tysk (<1 %) og "øvrige" sprog (1 %), dvs. andre end dem, der nævnes i figuren. Publikationer på fransk, norsk, spansk og svensk forekommer, men andelen er forsvindende lille.

Det siger sig selv, at valget af publiceringssprog til dels hænger sammen med, hvilket publikum man henvender sig til. Hvis man vil nå ud til et bredt internationalt publikum, vælger man engelsk, som i kraft af dets status som internationalt sprog forstås af de fleste. Hvis man derimod henvender sig til en snævrere, mere specifik kreds, vælger man måske et andet sprog end engelsk. Det er dog for simpelt kun at se sprogvælger i publikationer som et produkt af, hvilken målgruppe man henvender sig til. Valg af publiceringssprog er også tæt forbundet med, hvilken kanal der publiceres i, og praksisser og traditioner inden for de forskellige fagområder. Dette ses der nærmere på nedenfor.

Figur 1: Publikationssprog på nationalt plan 2010 (ph.d.-afhandlinger ikke medregnet). Totalt antal publikationer: 17.213

Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte og omarbejdet af forfatteren.

Publikationer opdeles som nævnt i forskellige typer i statens forskningsregistreringssystem. Opdelingen bruges af staten til at måle universiteter-nes publiceringsaktivitet i forskellige typer publikationer og på baggrund af dette at fordele basismidler. Publikationstyperne er rangordnet, således at de mest anerkendte og/eller arbejdskrævende giver flere point og dermed flere midler til institutionen. For alle publikationstyper gælder det, at de skal have et videnskabeligt sigte, at de skal være underlagt principper for fagfællebedømmelse, og at de skal være forsynet med (for tidsskrifter-nes vedkommende) ISSN (internationalt standardserienummer) eller (for bøgernes vedkommende) ISBN (internationalt standardbognummer). Det sidste kriterium gælder ikke for doktorafhandlinger. I tabel 1 gives en kort forklaring på, hvad der kendetegner de forskellige publikationstyper. Her-til kommer patenter, som også tæller med i den bibliometriske forsknings-indikator, men ikke figurerer i sprogoptællingen.

I tabel 2 ses, hvor mange point de forskellige publikationstyper udløser. Videnskabelige monografier udløser fem eller otte point, afhængigt af hvilket forlag de udgives på. Artikler i monografier giver henholdsvis et halvt eller to point, afhængigt af hvilket forlag monografien udgives på. De videnskabelige artikler kan få enten et eller tre point, afhængigt af hvor velanset det tidsskrift, de udkommer i, anses for at være af de til formålet nedsatte fagkyndige udvalg. Doktorafhandlinger niveauinddeles ikke.

Publikationskanalerne er altså rangordnet i forhold til prestige. Hertil kommer, at jo mere arbejdskrævende en publikationstype er, jo flere point giver den. Det giver således flere point at publicere en videnskabelig monografi end en artikel i et videnskabeligt tidsskrift (som udløser 1 eller 3 point, afhængigt af hvor velanset tidsskriftet er). Det skal noteres, at forskerne normalt ikke selv præmieres direkte for deres publikationer. Belønningen (dvs. basismidlerne) gives til institutionen. Dog har publicering i prestigetunge kanaler som regel alligevel en karrierefremmende effekt.

Tabel 1: Pointgivende publikationer i den bibliometriske forskningsindikator

Publikationstype	Forklaring
Artikler, niveau 1	En artikel i et videnskabeligt tidsskrift, der ikke falder ind under de kriterier, der gælder for artikler på niveau 2.
Artikler, niveau 2	En artikel i et videnskabeligt tidsskrift, der opfattes som værende blandt de ubetinget førende af brede kredse inden for faget. På verdensplan må kun 20 % af tidsskrifter falde i denne kategori.
Monografier	En sammenhængende videnskabelig tekst med en eller flere forfattere.
Antologibidrag	Artikler (inklusive konferencebidrag), der udgør en del af et større videnskabeligt værk.
Doktorafhandlinger	En sammenhængende videnskabelig tekst med én forfatter, som ikke nødvendigvis er publiceret, men som skal være offentlig tilgængelig og forsvaret.

Kilder: Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte (2012) og Sivertsen & Schneider (2012).

Tabel 2: Publikationstyper og pointudløsning i den bibliometriske forskningsindikator

Publikationstype	Niveau 1	Niveau 2
Videnskabelige monografier	5	8
Videnskabelige artikler	1	3
Videnskabelige artikler i monografier	0,5	2
Doktorafhandlinger	5	

Kilde: Forsknings- og innovationsstyrelsen (2008). I 2012 trådte en revideret vægtning i kraft, der medtager både konferencaserier og bogserier (Koncerncenter for Analyse og Statistik 2012).

Denne forholdsvis indgående forklaring på den bibliometriske forskningsindikator er relevant for denne rapport, fordi den har (indirekte) konsekvenser for valg af publiceringssprog. Hvis vi ser på, hvordan publikationstype hænger sammen med publiceringssprog, fremgår det af figur 2, at videnskabelige artikler på niveau 2 skrives på engelsk for 94 %'s vedkommende, mens den tilsvarende andel for videnskabelige artikler på niveau 1 er 85 %. Næst efter videnskabelige artikler kommer bidrag til antologier og doktorafhandlinger, hvor henholdsvis 68 og 66 % affattes på engelsk, og til sidst kommer monografier som oftere skrives på dansk (52 %) end på engelsk. Det havde været interessant også at underinddele monografierne og antologibidragene efter niveau og derefter se, i hvor høj grad disse hang sammen med valget mellem dansk og engelsk, men en sådan underinddeling foretages ikke af det forskningsregistreringssystem, der er tilvejebragt af Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser.

De videnskabelige artikler er altså den publikationstype, der langt oftest affattes på engelsk. Det er dog vigtigt at tage højde for andelen af publikationer inden for hver kategori, som varierer kraftigt. I figur 3 fremgår det således, at langt den overvejende publikationstype er artikler i tidsskrifter på niveau 1, der udgør lidt over halvdelen (51 %) af alle registrerede publikationer. Herefter kommer artikler på niveau 2 (27 %), efterfulgt af antologibidrag (19 %), monografier (3 %), og til sidst doktorafhandlinger, der udgør en så lille andel, at de ikke engang når op på 1 %.

Figur 2: Publikationssprog fordelt på publikationstype 2010.² Totalt antal publikationer: 17.213

Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte.

Vurderingen af, hvorvidt et tidsskrift skal placeres på niveau 1 eller 2, har været enormt resursekrævende både fagligt og teknisk (Sivertsen & Schneider 2012). Arbejdet har involveret 67 forskellige faggrupper bestående af tre til tretten forskere, der er grundigt bekendt med fagområdet, fra landets otte universiteter.

Som det ses i figur 2, er sproget i de videnskabelige tidsskrifter, der udløser flest point i forhold til arbejdsindsats, langt overvejende engelsk. Det er muligt, at den bibliometriske forskningsindikator indirekte ansporer forskere til at publicere på engelsk, selv om en sådan årsagssammenhæng ikke kan bevises entydigt. Det skal dog understreges, at der ikke er nogen absolut sammenhæng mellem engelsksprogede tidsskrifter og prestige (to eksempler på dansksprogede tidsskrifter på niveau 2 er *Nydanske Sprogstudier* og det litteraturfaglige tidsskrift *Kritik*). Styrelsen for Videregående

² Niveauinddeling for monografier og antologibidrag er ikke medtaget i opgørelsen.

de Uddannelser og Uddannelsesstøtte giver følgende retningslinjer for indplacering af et tidsskrift på niveau 2:

Der skal benyttes et *for faget* [kursiv i original] internationalt sprog i publiceringskanalen. For mange fagområder vil det være engelsk, for nogle fag vil det dog være et andet sprog end engelsk, som er det for faget internationale sprog. Dansksprogede serier kan således komme på niveau 2, såfremt de er de ubetinget førende serier inden for fagområdet internationalt set (Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte 2012: 2).

Det grundlæggende spørgsmål her er, i hvilken grad den bibliometriske forskningsindikator påvirker de enkelte forskeres publiceringspraksis. De allerfleste tidsskrifter på niveau 2 (dog ikke alle) vil kræve, at bidrag er skrevet på engelsk, mens dem, der publicerer nordiske bidrag i høj grad er niveau 1-tidsskrifter/-forlag (dog ikke alle). Det er derfor ikke overraskende, at engelskprocenten er ekstra høj på niveau 2. Det kan dog ikke udelukkes, at de nordiske forskere, der publicerer i niveau 2-tidsskrifter (på engelsk), altid har gjort det. Det fremgår ikke af de data, der her er tilgængelige. Det norske system, som det danske bygger kraftigt på, synes at give en skæv effekt til fordel for engelsk, i og med at forskere i stigende grad publicerer i disse tidsskrifter, således at andelen af niveau 1-publikationer falder (Gjert Kristoffersen, personlig kommentar, med henvisning til den norske forsker Gunnar Sivertsen).

Figur 3: Andel publikationstyper 2010. Totalt antal publikationer: 17.213

Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte og omarbejdet af forfatteren.

Når det gælder sproget i ph.d.- og doktorafhandlinger, kan det udledes af figur 4, at langt den overvejende del af både ph.d.- og doktorafhandlinger ved landets otte universiteter affattes på engelsk. Ph.d.- og doktorafhandlinger registreres i Danmark i to forskellige databaser, Forskningsdatabasen og Den Centrale Forskningsregistrering. I dette afsnit stammer optællingerne fra Forskningsdatabasen, og der kan derfor forekomme afvigelser i forhold til optællingen i Den Centrale Forskningsregistrering, der danner grundlaget for den bibliometriske forskningsindikator.

For ph.d.-afhandlingernes vedkommende var procentdelen af engelske afhandlinger i 2011 89 %, altså 6 procentpoint højere end for artikler, monografier og doktorafhandlinger, og de danske udgjorde 11 %.

For doktorafhandlinger er mønstret ikke helt lige så klart, dog er der en overvejende del af afhandlinger, der skrives på engelsk. Der er imidlertid større variation både over tid, og når det gælder brug af andre sprog end engelsk og dansk. Dette kan skyldes, at doktorafhandlinger oftere affattes af forskere på et senere stadie af deres karriere; de er derfor typisk ældre end den gennemsnitlige forfatter til en ph.d.-afhandling, og der er noget, der tyder på, at sprogvalg hænger sammen med alder (yngre sprogbrugere har generelt større præference for og kompetence i engelsk end ældre (Preisler 1999)). En undersøgelse af Jensen, Stæhr & Thøgersen (2010) tyder dog på, at denne aldersforskel ikke er lige så udtalt blandt universitetsansatte som blandt den øvrige befolkning.

Når vi ser nærmere på udviklingen over tid, ses det for ph.d.-afhandlingernes vedkommende, at præferencen for engelsk stiger drastisk. I 2005 var 78 % af ph.d.-afhandlingerne skrevet på engelsk, og i 2011 var det 89 %. Disse relative tal skal dog ses i lyset af den absolutte produktion af ph.d.-afhandlinger, som også er steget.

Figur 4: Sprog i ph.d.- og doktorafhandlinger over tid 2005–2011

Kilde: Forskningsdatabasen.

Som det fremgår af figur 5, er det totale antal af ph.d.-afhandlinger mere end fordoblet på seks år (fra 544 i 2005 til 1260 i 2011). Antallet af afhandlinger affattet på engelsk (den røde kurve) følger pænt det totale antal (den blå kurve). Antallet for afhandlinger som er affattet på dansk (den grønne kurve) har været mere stabilt igennem årene. Det har igen de seneste år været en politisk prioritering i Danmark at uddanne flere ph.d.er. Og det lader altså til at disse ph.d.-studerende i stigende grad vælger at skrive deres afhandlinger på engelsk. Den stigende brug af engelsk i ph.d.-afhandlinger skal derfor ses i lyset af de politiske og demografiske faktorer som gør at der er langt flere danskere der skriver en ph.d.-afhandling i dag end tidligere.³

³ Det havde også været interessant at se på sprog i specialeafhandlinger, men dette har desværre ikke været muligt på grund af Det Kongelige Biblioteks overgang fra et system til et andet, som vil gøre optællingen upålidelig.

Figur 5: Antal ph.d.-afhandlinger over tid 2005–2011 og affatningssprog

Kilde: Forskningsdatabasen.

2.3 Fagopdelt

Udover at forskellige publikationstyper har betydning for sprogvalget, er der også forskellige traditioner og praksisser inden for forskellige fag og videnskabsparadigmer. Som det fremgår af figur 6, er der en temmelig skarp opdeling i brugen af engelsk som publiceringssprog mellem de "våde" (natur- og teknikvidenskab samt sundhedsvidenskab) og de "tørre" (samfundsvidenskab og humaniora) fakulteter. På de våde fakulteter samlet set skrives mellem 89 % (for sundhedsvidenskab) og 96 (for natur- og teknikvidenskab) af alle publikationer på engelsk, hvor de tilsvarende tal for de tørre fakulteter er 61 (samfundsvidenskab) og 48 % (humaniora) (de naturvidenskabelige og tekniske fakulteter er slået sammen i opgørelsen af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte).

I en optælling foretaget af Pia Jarvad (2001, 2008) udgør andelen af engelsksprogede artikler på Risø 86 % og engelsksprogede bøger 89 %. (Risø, der nu er sammenlagt med Danmarks Tekniske Universitet, var dengang en selvstændig enhed, der bl.a. forskede i nye energiformer. Institutionen var opkaldt efter den halvø den ligger på, ca. 6 km nord for Roskilde). Tallene er nogenlunde de samme for Det Naturvidenskabelige og

Sundhedsvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet, som Jarvad også undersøger i optællingen. På Det Samfundsvidenskabelige, Teologiske og Humanistiske Fakultet finder Jarvad, at mellem en tredjedel og halvdelen af de publicerede værker er på engelsk. Disse optællinger kan dog ikke sammenlignes direkte med tallene i denne rapport. Dels er mange afdelinger og fakulteter i Jarvads undersøgelse efterfølgende fusioneret, dels er publikationsopdelingen forskellig for de to optællinger.

En del af forklaringen på denne markante forskel mellem fagene, når det gælder sproglig præference, kan være, at de våde forskningstraditioner i højere grad er internationale, hvorimod de tørre lader sig dele op i nationale og regionale traditioner. Et begreb som "dansk historie" og "dansk sprog" i modsætning til fx "spansk historie og sprog" giver umiddelbart mening, mens "dansk fysik eller matematik" versus "spansk" giver knap så stor mening. Dermed bliver national publicering inden for de våde discipliner måske relativt meningsløs (Gjert Kristoffersen, personlig kommentar).

Figur 6: Publiceringssprog fordelt på fakulteter 2010 (ph.d.-afhandlinger ikke medregnet). Totalt antal publikationer: 17.213

Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte og omarbejdet af forfatteren. (SAMF inkluderer jura, og HUM inkluderer teologi).

Den større tendens til at skrive på engelsk blandt natur- og sundhedsvidenskabsfolk kan også hænge sammen med forskellige praksisser for publikationsformer. Af figur 7 fremgår det således, at forskere fra de våde videnskaber publicerer særligt ofte i den publikationstype, som langt oftest affattes på engelsk, nemlig videnskabelige tidsskrifter. Humanister og samfundsvidenskabsfolk publicerer forholdsvis oftere i kanaler, hvor sproget i højere grad varierer, nemlig antologier og monografier, og for humanioras vedkommende også doktorafhandlinger (som i det danske system er noget andet end ph.d.-afhandlinger).

Figur 7: Publikationstyper fordelt på fakulteter 2010. Totalt antal publikationer: 17.213

Kilde: Udtræk foretaget af Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte. (SAMF inkluderer jura, og HUM inkluderer teologi).

Således kan det i figur 7 ses, at sundhedsvidenskab har over dobbelt så stor andel af publikationer i tidsskrifter som humaniora (96 % sammenlagt hvor humaniora har 47 %). Til gengæld har humaniora med sine 45 % langt større andel publikationer i antologier end sundhedsvidenskab, som har den laveste andel (4 %). Den større andel af engelsksprogede artikler på de våde fakulteter skal med andre ord også ses i forhold til, hvor udbredte de forskellige publikationsformer er.

Når det gælder ph.d.-afhandlinger, har det ikke været muligt at få tal for de forskellige fagopdelinger. Dog er det muligt at se, på hvilket universitet afhandlingen er forfattet. I tabel 3 ses således, at det monofakultære DTU er det universitet i Danmark med den største andel af ph.d.-afhandlinger affattet på engelsk. Kun 2 ud af 278 afhandlinger blev skrevet på dansk i 2011 (1 %). Dette er måske ikke overraskende, da de tekniske fagområder ofte er blevet anset for at være dem, der oftest formidles på engelsk. På Danmarks andet monofakultære universitet, ITU, blev der ikke skrevet nogen ph.d.-afhandlinger i optællingsåret. På de resterende flerfakultære universiteter er der noget større variation i den henholdsvis brug af engelsk og dansk, dog er AAU helt oppe på en andel af 93 % af afhandlinger forfattet på engelsk. RUC er det universitet i Danmark, hvor den største andel af danske ph.d.-afhandlinger skrives, idet over halvdelen (53 %) er på dansk. Til sammenligning har et udvalg nedsat af Kulturministeriet foretaget en optælling af sproget i ph.d.-afhandlinger i perioden 1994–2001. Publiceringssproget blev afgjort på basis af, om afhandlingens titel er på dansk eller engelsk. Af denne optælling fremgår det, at andelen af engelske afhandlinger i de tekniske og naturvidenskabelige fag har været på over 90 % igennem hele perioden. På humaniora var det i 2001 næsten 75 %, der skrev deres afhandling på dansk, men der er dog en stigende tendens til at skrive på et andet sprog end dansk. Den mest markante stigning i engelsk som affatningssprog ses inden for samfundsvidenskaberne, hvor der i 1994 kun var ca. $\frac{1}{3}$, der skrev på et andet sprog end dansk, mens andelen i 2001 var steget til ca. $\frac{2}{3}$. Disse tal kan ikke sammenlignes med tallene i dette afsnit, der fordeles på universiteter og ikke på fagområder (Kulturministeriet 2003).

Tabel 3: Sprog i ph.d.-afhandlinger fordelt på universiteter 2011. Totalt antal publikationer 1.260

		Engelsk	Dansk	Andre sprog	Totalt
RUC	Andel	47 %	53 %	0 %	100 %
	Antal	20	23	0	43
DTU	Andel	99 %	1 %	0	100 %
	Antal	276	2	0	278
SDU	Andel	76 %	23 %	1 %	100 %
	Antal	71	21	1	93
KU	Andel	88 %	12 %	1 %	100 %
	Antal	301	41	2	344
ITU	Andel	0 %	0 %	0 %	100 %
	Antal	0	0	0	0
CBS	Andel	76 %	21 %	3 %	100 %
	Antal	26	7	1	34
AU	Andel	89 %	10 %	0 %	100 %
	Antal	321	37	1	359
AAU	Andel	93 %	6 %	1 %	100 %
	Antal	101	7	1	109

Kilde: Forskningsdatabasen.

2.4 Sammenfatning

Med hensyn til publiceringssprog affattes 83 % af den samlede produktion af publikationer på Danmarks otte universiteter på engelsk, mens publikationer på dansk udgør 15 %. For ph.d.-afhandlingernes vedkommende var procentdelen af engelske afhandlinger endnu højere, nemlig 89 % (i 2011), mens de dansksproglige udgjorde 11 %.

Der er dog stor variation afhængigt af publikationstype og fagområde. Videnskabelige artikler publiceret i de mest prestigetunge (niveau 2) tidskrifter skrives langt overvejende på engelsk (94 %), mens monografier skrives lidt oftere på dansk end på engelsk (52 % på dansk og 43 % på engelsk). På de "våde" fakulteter skrives mellem 89 % (for sundhedsvidenskab) og 96 % (for natur- og teknikvidenskab) af alle publikationer på engelsk. De tilsvarende tal for de "tørre" fakulteter er 61 % (samfundsvidenskab) og 48 % (humaniora).

3. Udenlandske studerende og nyansatte

3.1 Indledning

Universiteternes internationaliseringsstrategier betoner som oftest vigtigheden af at udveksle studerende på tværs af landegrænser og tiltrække udenlandske medarbejdere. Universiteterne opstiller ofte målsætninger om, hvor stor del af studerende og medarbejdere der skal komme fra udlandet, og de fører regnskab med, i hvor høj grad disse tal opnås. Et andet formål med registreringen er at give staten et indblik i antallet af udvekslingsstuderende, da institutionerne modtager et såkaldt internationaliseringsstilskud på 5.000 kroner per udvekslingsstuderende for at kompensere for de udgifter, der er forbundet med at administrere udvekslingen. Takket være denne prioritering om, at de studerende og forskerstaben skal være internationale, er det muligt at danne sig et overblik over, hvor mange studerende og ansatte der kommer fra udenlandske universiteter.

Antallet af udlændinge har relevans for denne rapport, idet man må formode, at jo flere udlændinge der er til stede, jo større er brugen af engelsk. Engelsk bliver i dag typisk brugt som et fællessprog for folk, der ikke deler samme modersmål. Det er dog ikke altid korrekt at antage at to udlændinge med forskellige modersmål taler engelsk sammen. Der kan fx blandt udlændinge være personer, der kan begå sig på dansk eller være forståelige, når de taler deres eget førstesprog, fx nordiske statsborgere. Herudover vil to franskmænd formentlig tale fransk sammen indbyrdes (se fx Haberland *et al.* 2013, Ljosland 2008). I det store og hele virker det dog rimeligt at antage, at tilstedeværelsen af udenlandske studerende vil medføre en stigende brug af engelsk.

3.2 Nationalt plan

3.2.1 Studerende

Af figur 8 fremgår det, at 16 % af de studerende på Danmarks otte universiteter kommer fra udlandet. I gruppen udenlandske studerende indgår både dem, der er på studieophold i Danmark, men som normalt er indskrevet ved et universitet i udlandet (5 %), og dem, der tager en hel uddannelse ved et dansk universitet (11 %).

Dem, der kommer til Danmark på studieophold kan enten være kommet hertil som en del af et udvekslingsprogram (fx Erasmus), og de kaldes ofte for "udvekslingsstuderende". Eller de kan selv have arrangeret deres ophold, hvorfor de ofte bliver kaldt "free movers" eller "gæstestuderende". Denne gruppe defineres som "udlændinge" i deres egenskab af normalt at være indskrevet ved et universitet uden for Danmark.

Figur 8: Andel (og antal) af udenlandske og danske studerende på Danmarks otte universiteter 2011. Totalt antal studerende: 142.900

Kilde: Danske Universiteter. 2012. Universiteternes Statistiske Beredskab.

<http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab> (januar 2013).

Den anden gruppe, altså den gruppe af udenlandske studerende, der tager hele deres uddannelse i Danmark, defineres ved at have udenlandsk statsborgerskab. De kan altså godt være født og opvokset i Danmark (og dermed sandsynligvis være dansktalende). Det er den måde, Danske Universiteter opgør tallene på.

Der er visse forskelle på de to grupper af udenlandske studerende, dels med hensyn til afsenderland, dels med hensyn til hvilke fag de primært kommer for at studere. Det vendes der tilbage til senere i dette afsnit.

Det kan også være interessant at se på, hvilke universiteter der modtager flest udenlandske studerende, og hvordan tendensen ser ud over tid. Sammenslutningen af danske universiteter, "Danske Universiteter", har tal fra 2007–2011 fordelt på landets otte universiteter.

Figur 9: Antal udenlandske studerende over tid 2007–2011 fordelt på universitet (både studerende, der tager hele og en del af uddannelsen, indgår i optællingen)

Danske Universiteter. 2012. Universiteternes Statistiske Beredskab.

<http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab> (januar 2013).

Når det drejer sig om, hvilket universitet der har flest udenlandske studerende, er det vigtigt at se på både antal og andel, da det universitet, der modtager flest udenlandske studerende i absolutte tal (KU), ikke er det, der har den største andel af udenlandske studerende. Hvis vi således sammenligner tallene for KU for 2011 i figur 9 og 10, fremgår det, at KU var det universitet, der i 2011 modtog flest studerende fra udlandet, nemlig 6047. I figur 10 ses imidlertid, at SDU, AAU, DTU, CBS og ITU har en større eller lige så stor andel af udenlandske studerende. For sprogbrugens vedkommende må man derfor formode, at der høres mere engelsk på gangene, i lokalerne og i studiegrupperne på CBS, hvor andelen af udenlandske studerende er størst, nemlig 25 % i 2011, end der gør på fx RUC, hvor den er mindst, nemlig 9 % i 2011. Det kan også være interessant at gøre opmærksom på, at de institutioner, der udbyder professionsorienterede uddannelser (kendt som erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser i det danske system), modtager klart flere internationale studerende, relativt set, end universiteterne. På Erhvervsakademi Sjælland var fx 39 % af skolens studerende internationale i det akademiske år 2009/10 (Styrelsen for International Uddannelse 2011).

Når det drejer sig om stigning over tid, fremgår det af figur 9, at alle universiteter, med undtagelse af RUC, modtager flere studerende fra udlandet i år 2011, end de gjorde i år 2007. Når man ser på, hvor stor en andel de udenlandske studerende udgør af den samlede studenterbestand, er det tilfældet, at alle universiteter, på nær RUC og ITU, har oplevet en stigning fra 2007 til 2011. Faldet i andelen af udenlandske studerende på ITU skyldes først og fremmest, at det samlede antal af indskrevne studerende (dvs. både udenlandske og danske studerende) er steget fra 1042 i 2007 til 1.632 i 2011.

Figur 10: Procentdel af udenlandske studerende over tid 2007–2011 fordelt på universitet (både studerende, der tager hele og en del af uddannelsen i Danmark, indgår i optællingen)

Danske Universiteter. 2012. Universiteternes Statistiske Beredskab.

<http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab> (januar 2013).

Der findes ikke oplysninger om, hvilken sproglig baggrund de udenlandske studerende har, herunder hvorvidt de er i stand til at fungere på dansk. Der findes dog tal på, hvilke afsenderlande de udenlandske studerende kommer fra, og ud fra disse tal kan man gøre visse antagelser, selv om man bør være forsigtig med at drage for hastige konklusioner om sproglige kompetencer på baggrund af herkomstland.

Når man skal se på, hvorfra de udenlandske studerende kommer, er det nødvendigt at skelne mellem gæste- og udvekslingsstuderende på den ene side og på den anden studerende, der kommer for at tage hele uddannelsen i Danmark. Disse to grupper af studerende kommer nemlig typisk fra forskellige områder (bemærk, at tallene for udenlandske studerende på studieophold og dem, der tager hele uddannelsen i Danmark (figur 11 og 12), kommer fra forskellige kilder og er optalt i forskellige år. Sammenligningen her skal derfor tages med forbehold). Gæste- og udvekslingsstu-

derende kommer i overvældende grad fra ikke-nordiske, europæiske lande. I figur 11 ses, at 3.801 studerende på studieophold i Danmark kommer fra ikke-nordiske, europæiske lande. Det er måske ikke forbavsende i lyset af de etablerede udvekslingsprogrammer, hvor det største og mest kendte er det europæiske Erasmusprogram.

De fleste (7.504) af de udlændinge, der kommer for at tage hele uddannelsen i Danmark, kommer også primært fra ikke-nordiske europæiske lande (se figur 12). Antallet af nordiske studerende er dog langt højere (5.356) blandt denne gruppe end blandt gæste- og udvekslingsstuderende.

Med hensyn til sprogbrugen vil tilstedeværelsen af begge typer af udenlandske studerende medføre brug af andre sprog end dansk. Det kan dog være tilfældet, at der blandt de nordiske eller i hvert fald de skandinaviske, islandske og finlandssvenske studerende, der altså primært kommer for at tage en hel uddannelse i Danmark, bruges mere dansk, end der gør blandt de øvrige udenlandske studerende.

Figur 11: Udenlandske studerende på studieophold på en universitetsuddannelse i Danmark fordelt på afsenderlande. Antal personer i det akademiske år 2009/10. Totalt antal: 5.714

Kilde: Styrelsen for International Uddannelse 2011.

Figur 12: Udenlandske studerende på en hel uddannelse i Danmark fordelt på afsenderområde. Antal personer 2011. Totalt antal: 16.658

Danske Universiteter. 2012. Universiteternes Statistiske Beredskab.

<http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab> (januar 2013).

Det er også tilfældet, at de udenlandske studerende, der tager en hel uddannelse i Danmark, primært kommer for at læse en kandidat- eller masteruddannelse. Som det fremgår af figur 13, var der over 6.000 udenlandske studerende indskrevet som kandidatstuderende på et dansk universitet i det akademiske år 2009/10. Det tilsvarende tal for udenlandske bachelorstuderende var 3.298. De udenlandske ph.d.-studerende udgjorde i samme år 1.494, dog inkluderer dette tal også ph.d.-studerende ved andre institutioner end universiteterne, fx Arkitektskolerne i København og Århus (Styrelsen for International Uddannelse 2011). Bemærk, at dette er antal og ikke andel, og når det tages i betragtning, at der bliver færre og færre studerende samlet set (altså både danskere og udlændinge), jo højere op i uddannelsessystemet man kommer, vil udenlandske studerende udgøre en stigende andel i den samlede studenterbestand, og jo mere engelsk må man formode, at der bruges.

Disse tal stemmer overens med, at udbuddet af engelsksprogede uddannelser (se kapitel 4) netop er størst på kandidatniveau. Kandidatniveauet er også det uddannelsesniveau, hvor den langt største stigning i antallet af udenlandske studerende er sket fra 2008/09–2009/10.

Figur 13: Udenlandske studerende på en hel uddannelse i Danmark fordelt på uddannelsesniveau. Antal personer 2005/06–2009/10. Ph.d.-niveau indbefatter også ph.d.er ved andre institutioner end universiteterne, fx Kunstakademiets Arkitektskole (hvorfra der blev uddannet 8 i 2009/10) og Arkitektskolen Aarhus (hvorfra der blev uddannet 4 i 2009/10)

Kilder: Styrelsen for International Uddannelse og Videnskabsministeriet 2011.

3.2.2 Nyansatte

Universiteterne har ofte målsætninger om international rekruttering. International rekruttering kan forstås på flere måder. Det kan være rekruttering af forskere med udenlandsk statsborgerskab eller rekruttering af forskere med dansk statsborgerskab, som kommer eller evt. kommer tilbage fra en udenlandsk institution. Hertil kommer, at personer med udenlandsk statsborgerskab godt kan have haft deres seneste ansættelsessted ved en dansk institution. I denne rapport, hvor fokus er på sprogbrugen, medtages kun den gruppe af personer, der har udenlandsk statsborgerskab, og som kommer direkte fra en institution i udlandet. Dette er, fordi forskere med dansk statsborgerskab og forskere med udenlandsk statsborgerskab, der allerede er bosat i Danmark, må formodes (uden tvivl i stærkt varierende omfang) at kunne begå sig på dansk.

Det skal bemærkes, at der kun gives tal på nyansatte forskere, dvs. at tallene ikke siger noget om andelen af udenlandske forskere i forhold til den samlede stab. Da målrettet rekruttering fra udlandet er et forholdsvis nyt fænomen, må det forventes, at andelen af udenlandske forskere er større blandt de nyansatte end blandt de ansatte som helhed.

Tabel 4: Ansættelser i stillinger opgjort på stillingskategori og universitet 2007-2009. Den ansatte havde udenlandsk statsborgerskab og var ansat i udlandet umiddelbart før ansættelsen i Danmark (adjunktniveau inkluderer postdocs, og lektorniveau inkluderer seniorforskere)

	Professor		Lektor		Adjunkt		I alt	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
KU	15	7 %	22	9 %	52	18 %	89	12 %
AU	11	8 %	18	7 %	128	29 %	157	19 %
SDU	8	9 %	32	24 %	48	21 %	88	19 %
RUC	0	0 %	3	7 %	3	9 %	6	7 %
AAU	4	5 %	3	2 %	29	18 %	36	10 %
DTU	2	4 %	30	17 %	129	40 %	161	29 %
CBS	21	25 %	10	14 %	21	26 %	52	22 %
ITU	1	25 %	5	23 %	9	32 %	15	28 %
<i>I alt</i>	62	9 %	123	11 %	419	26 %	604	18 %

Kilde: Styrelsen for Universiteter og Internationalisering (tidl. Universitets- og Bygningsstyrelsen).

I tabel 4 gives et overblik over antallet og andelen af ansættelser mellem 2007–2009, hvor den ansatte havde udenlandsk statsborgerskab og var ansat i udlandet umiddelbart før ansættelsen i Danmark. Tallene er fordelt på stillingskategori og universitet.

Som det fremgår af tabel 4, udgjorde udenlandske medarbejdere samlet set 18 % af de nyansatte på landets otte universiteter. Der er dog stor variation mellem universiteterne, med hensyn til hvor meget de rekrutterer internationalt. DTU står for den største udenlandske rekruttering med 29 % samlet for professorer, lektorer og adjunkter. RUC står for den laveste andel med 7 %.

Danmarks IT-Center for Uddannelse og Forskning (Ståhle 2011) har også tal over tid (fra perioden 2004–2006 og perioden 2007–2009) på antallet af udenlandske nyansatte. Af disse optællinger fremgår det, at antallet af udenlandske (dvs. individer med ikke-dansk statsborgerskab) nyansatte med ansættelse i udlandet umiddelbart før rekrutteringen udgjorde 231 personer i perioden 2004–2006, mens antallet i perioden 2007–2009 var steget til næsten det tredobbelte, nemlig 604. En del af forklaringen på dette er dog, at der i det hele taget var større rekruttering i den senere periode. Det ses i, at den procentuelle stigning ikke er lige så markant, men dog tydelig, idet den gik op fra 12 til 18 % i de to perioder. Det giver desværre ikke mening at sammenligne tallene fordelt på universiteter og fag over tid pga. databrud. Databruddet skyldes især de mange fusioner, der har fundet sted på universitetsområdet.

3.3 Fagopdelt

I dette afsnit gennemgås, hvordan de udenlandske studerende og nyansatte fordeler sig på de forskellige fag.

3.3.1 *Studerende*

Udvekslings- og gæstestuderende behandles adskilt fra de udenlandske studerende, der tager hele deres uddannelse i Danmark. Der er store forskelle på, hvilke fag de to grupper kommer for at læse, ligesom der som allerede vist er forskel på, hvilke lande de kommer fra.

I figur 14 ses antallet af udvekslings- og gæstestuderende fordelt på fag. Det fremgår, at de fleste studerende der kommer til Danmark for at tage en del af deres uddannelse, gør det for at studere de teknisk-naturvidenskabelige fag (2.240 personer). Herefter kommer samfundsvidenskab (1.723) og humaniora (1.597), efterfulgt af de studerende, der læser et fag, der ligger uden for deres hovedområde (1.148). "Uden for hovedområde" betyder, at de studerende er kommet til Danmark for at læse et fag, som ikke falder inden for det område, de studerer i deres hjemland. Alle de 1.148 studerende, der falder ind under denne gruppe, er studerende ved Copenhagen Business School, hvilket giver mening, da CBS' anvendelsesorienterede kurser gør stedet attraktivt for studerende, der ønsker at supplere deres uddannelse med sådanne moduler. Til sidst kommer de udenlandske studerende, der tager en del af deres sundhedsvidenskabelige uddannelse ved et dansk universitet (186).

Figur 14: Antal af udvekslings- og gæstestuderende i Danmark fordelt på fag 2011. Totalt antal: 6.893. Tallene for humaniora og samfundsvidenskab kan være noget højere end det, som fremgår af figuren, da der ikke findes data på disse fra CBS. Humaniora inkluderer teologi og pædagogik, og samfundsvidenskab inkluderer jura

Danske Universiteter. 2012. Universiteternes Statistiske Beredskab.

<http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab> (januar 2013).

Selv når der tages højde for det totale antal af indskrevne studerende, er det stadigvæk tilfældet, at de teknisk-naturvidenskabelige fagområder tiltrækker flest udvekslings- og gæstestuderende (figur 15). På disse fag udgøres 6 % af de studerende af udvekslings- og gæstestuderende. Herefter kommer (måske overraskende) humaniora med 4 % efterfulgt af samfundsvidenskab (3 %) og til sidst sundhedsvidenskab på 1 %.

Figur 15: Andel af udvekslings- og gæstestuderende fordelt på fag 2011. Totalt antal indskrevne studerende: 142.900. Humaniora inkluderer teologi og pædagogik, og samfundsvidenskab inkluderer jura

Danske Universiteter. 2012. Universiteternes Statistiske Beredskab.
<http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab> (januar 2013).

Figur 16: Antal af udenlandske studerende, der tager en hel uddannelse i Danmark, fordelt på fag 2011. Totalt antal: 16.658. Humaniora inkluderer teologi og pædagogik, og samfundsvidenskab inkluderer jura

Danske Universiteter. 2012. Universiteternes Statistiske Beredskab.
<http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab> (januar 2013).

I figur 16 fremgår det, hvor mange udenlandske studerende der tager hele uddannelsen i Danmark, og inden for hvilke fagområder de tager den. Langt de fleste, der kommer til Danmark for at tage en hel uddannelse, kommer for at studere inden for de samfundsvidenskabelige fag (7.046). Dette kan forekomme overraskende, da det ofte antages, at de fagområder, hvor undervisning på engelsk er mest udbredt, er teknik- og natur- samt sundhedsvidenskab, hvor der kun er henholdsvis 4.627 og 1.830 udenlandske studerende. Det er dog vigtigt også at se på de relative tal (se figur 17).

Figur 17: Andel af udenlandske studerende på en hel uddannelse fordelt på fag 2011. Totalt antal indskrevne studerende: 136.007 (ekskl. udvekslings- og gæstestuderende). Humaniora inkluderer teologi og pædagogik, og samfundsvidenskab inkluderer jura

Danske Universiteter. 2012. Universiteternes Statistiske Beredskab.

<http://www.dkuni.dk/Statistik/Universiteternes-statistiske-beredskab> (januar 2013).

Når der tages højde for det totale antal af indskrevne studerende, viser det sig, at sundhedsvidenskab fører an med hensyn til udenlandske studerende, der tager hele uddannelsen i Danmark (15 %). Sundhedsvidenskab er dog tæt efterfulgt af både teknik og naturvidenskab samt samfundsvidenskab. Det er måske overraskende, at samfundsvidenskab har lige så stor andel af udenlandske studerende på en hel uddannelse som teknik og naturvidens-

skab (begge 14 %). Humaniora ligger i bund med 8 % udlændinge, der tager en hel uddannelse i Danmark.

3.3.2 Nyansatte

Det er også interessant at se på udenlandske ansatte i forhold til fagområde. Det fremgår af tabel 5, at der er en del variation i rekruttering af udenlandske medarbejdere med hensyn til fagområde. Det er de natur- og teknikvidenskabelige fagområder, der står for den største udenlandske rekruttering med henholdsvis 28 og 24 % nyansatte fra udlandet. Humaniora og sundhedsvidenskab står for den laveste andel rekruttering af udenlandske medarbejdere med henholdsvis 11 og 10 %. Samfunds- og jordbrugs- og veterinærvidenskab ligger i midten med henholdsvis 14 og 13 %.

Tabel 5: Ansættelser i stillinger på professor-, lektor- og adjunktniveau i 2007- 2009, hvor den ansatte havde udenlandsk statsborgerskab og var ansat i udlandet umiddelbart før ansættelsen i Danmark, opgjort på stillingskategori og videnskabeligt hovedområde

	Professor		Lektor		Adjunkt		I alt	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
HUM	5	8 %	13	9 %	27	13 %	45	11 %
SAM	30	14 %	26	10 %	59	18 %	115	14 %
NAT	6	5 %	39	16 %	182	39 %	227	28 %
JORD	3	8 %	4	5 %	22	21 %	29	13 %
SUND	12	7 %	8	5 %	29	16 %	49	10 %
TEK	6	9 %	33	18 %	100	31 %	139	24 %
<i>I alt</i>	62	9 %	123	11 %	419	26 %	604	18 %

Kilde: Universitets- og Bygningsstyrelsen 2011.

Bemærk, at adjunktniveau inkluderer postdocs, og lektorniveau inkluderer seniorforskere. Humaniora inkluderer teologi, mens pædagogik her er inkluderet i samfundsvidenskab sammen med jura (se Ståhle 2011: 16 for øvrige faginddelinger).

3.4 Sammenfatning

Med hensyn til udenlandske studerende og ansatte kommer 16 % af de studerende på Danmarks otte universiteter fra udlandet. I denne gruppe indgår både udenlandske studerende, der er på et kortere studieophold i Danmark (5 %), og dem, der tager en hel uddannelse ved et dansk universitet (11 %). Der er stor variation blandt universiteterne med hensyn til,

hvor stor andel af udenlandske studerende de har. CBS og DTU ligger i top på henholdsvis 25 og 24 %, og AU og RUC lavest på henholdsvis 13 og 9 %.

Der er forskelle på, hvilke fag de to typer af udenlandske studerende kommer for at studere. Udvekslings- og gæstestuderende kommer primært til Danmark for at studere de teknik- og naturvidenskabelige fagområder, hvor de udgør 6 % af de studerende. Herefter kommer humaniora, samfundsvidenskab og til sidst sundhedsvidenskab, hvor andelen af udvekslings- og gæstestuderende udgør henholdsvis 4, 3 og 1 %.

De udenlandske studerende, der tager hele deres uddannelse i Danmark, kommer derimod primært for at læse sundhedsvidenskab, hvor de udenlandske studerende udgør 15 %. Sundhedsvidenskab er dog tæt efterfulgt af teknik og naturvidenskab samt samfundsfag, der begge har 14 % udenlandske studerende. Sidst kommer humaniora med 8 %.

Andelen af udenlandske nyansatte lå samlet set i 2007–2009 på 18 % på landets otte universiteter, men også her er der stor variation afhængigt af fagområde. Det er de natur- og teknikvidenskabelige fagområder, der står for den største udenlandske rekruttering med henholdsvis 28 og 24 % af de nyansatte fra udlandet. Humaniora og sundhedsvidenskab står for den laveste andel rekruttering af udenlandske medarbejdere, med henholdsvis 11 og 10 %. Samfunds- og jordbrugs- og veterinærvidenskab ligger i midten med henholdsvis 14 og 13 %.

4. Undervisningssprog

4.1 Indledning

Universiteternes internationaliseringsstrategier betoner ofte vigtigheden af at tiltrække udenlandske studerende, og deres hjemmesider giver kursus- og uddannelsesbeskrivelser på engelsk, der er rettet til udenlandske studerende, hvad enten det drejer sig om udvekslings- og gæstestuderende eller om udenlandske studerende, der skal tage hele deres uddannelse ved et dansk universitet. Flere universiteter har målsætninger om, at de skal udvide deres repertoire af engelsksprogede uddannelser.

På trods af dette er det ikke altid helt ligetil at få brugbare tal for, hvor omfattende den engelsksprogede undervisning er på universiteterne. Danmarks Evalueringsinstitut lavede på bestilling af Universitets- og Bygningsstyrelsen en optælling i 2010 (delvist baseret på en tidligere optælling foretaget af Universitets- og Bygningsstyrelsen og det daværende Rektorkollegium i 2007), men denne rapport giver kun absolutte tal og ikke den procentuelle andel af engelsksprogede uddannelser.

Det kan skyldes, at det er svært at få nøjagtige tal på, da en del af de uddannelser, der udbydes på engelsk, også udbydes på dansk, men formentlig kun hvis der er interesse for det blandt de studerende. Hertil kommer, at det i et vist omfang står underviserne frit for at skifte undervisningssproget til dansk, hvis der er enighed blandt de studerende om at gøre det, og underviseren er i stand til det (Danmarks Evalueringsinstitut 2010). Sådanne omstændigheder gør det svært at få nøjagtige tal på det samlede antal af uddannelser, og i hvilket omfang de rent faktisk udbydes på henholdsvis engelsk og dansk.

Det er vigtigt i fremtidige rapporter at kende andelen af engelsksprogede uddannelser i forhold til det totale antal, da man må formode, at det totale antal af uddannelser (både engelsk- og dansksprogede) er steget over årene i takt med den generelle stigning i antallet af personer, der tager en universitetsuddannelse.

En anden opgørelse er foretaget af Universitets- og Bygningsstyrelsen, og den giver data over tiden fra 2007 til 2011. Disse tal anses for at være de mest sikre på området, og de er indsamlet af og verificeret af universiteterne og ACE (Akkrediteringsinstitutionen). Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser er p.t. (januar 2013) ved at opdatere oversigterne, og nye tal forventes i løbet af 2013.

Kapitlet her giver kun optællinger på hele uddannelser. For at få et samlet overblik over, hvor stor en del af undervisningen der foregår på engelsk, ville det være nødvendigt også at give opgørelser over, hvor stor en del af de enkeltstående kurser, der samlet udgør en hel uddannelse på de enkelte universiteter og fakulteter, der udbydes på engelsk. Dette er dog et arbejde, der vil være forbundet med meget stor usikkerhed. For det første er det svært at vide med sikkerhed, hvor mange af de kurser der angives (fx i kursuskatalogerne på institutternes hjemmesider), der rent faktisk ender med at blive udbudt. Det kan også være tilfældet, at der kan være flere undervisere på samme kursus, der bruger hver sit sprog. Desuden kan kursislitteraturen være på ét sprog og undervisningssproget et andet. Forfatteren til denne rapport har fx erfaret, at nogle kurser på grunduddannelsen på datalogi, fysik og kemi på KU blev givet på engelsk, selvom undervisningssproget var angivet til dansk. Dette skyldtes, at underviserne var tyske og finlandssvenske, og at de studerende derfor foretrak, at der blev talt engelsk frem for tysk og svensk. Dette billede svarer til svenske undersøgelser (Söderlundh 2010). På grund af disse omstændigheder gives her kun tal på hele uddannelser, og sprog på de enkeltstående kurser overlades til fremtidige undersøgelser.

4.2 Nationalt plan

Som det fremgår af tabel 6, var 20 % af uddannelserne på Danmarks universiteter engelsksprogede i 2011. Der er stor forskel på antallet af engelsksprogede uddannelser, når man sammenligner bachelor- og kandidatniveau. Det er næppe overraskende, at langt den overvejende del af engelsksprogede uddannelser er på kandidat- eller masterniveau, hvor 26 % af det samlede udbud er på engelsk. På bachelorniveau var 6 % af uddannelserne på engelsk. Dette hænger sammen med, hvilket niveau de

udenlandske studerende (der tager hele uddannelsen i Danmark) typisk befinder sig på, nemlig kandidatniveau (se kapitel 3, figur 13). Denne opdeling har formentlig at gøre med, at jo mere specialiseret undervisningen bliver, jo større er tilstedeværelsen af ikke-dansktalende undervisere og studerende. Sagt på en anden måde: Jo mere specifik viden er, jo længere væk skal man for at finde nogen, der kan formidle den, og/eller der vil tilegne sig den.

Tabel 6: Antal (og procentdel) af uddannelser, der udbydes på engelsk 2007–2011 på Danmarks otte universiteter. Opgørelsen er opdateret i 2009 og ultimo 2011. Bemærk: 2009- og 2011-opgørelsen tager ikke hensyn til uddannelser, der er nedlagt siden 2007, idet denne viden ikke findes systematisk fra før 2010. Opgørelsen medregner desuden kun de uddannelser, der udelukkende udbydes på engelsk. Der fandtes i 2007 ca. 62 uddannelser, der blev udbudt på både dansk og engelsk

	2007	2009	2011
Bachelor	16 (6 %)	19 (7 %)	20 (6 %)
Kandidat/master	109 (20 %)	136 (23 %)	165 (26 %)
Samlet udbud	135 (17 %)	165 (19 %)	197 (20 %)

Kilde: Universitets- og Bygningsstyrelsen (data fra 2007) og ACE's (Akkrediteringsinstitutionen) oversigt over nye godkendte uddannelser siden 2007.

Når der ses på udviklingen over tid, ser det ud til, at der er sket en vækst i udbuddet af engelsksprogede uddannelser på kandidatniveau. Disse er steget fra 109 i 2007, til 136 i 2009 og 165 i 2011. Når der imidlertid tages højde for det samlede antal af uddannelser (altså både de engelsk- og de dansksprogede), er stigningen ikke lige så markant, idet engelske uddannelser udgør henholdsvis 20, 23 og 26 % i de tre optællingsår. Det vil sige, at selvom det er rigtigt, at der er kommet flere engelsksprogede uddannelser, så hører det også med til billedet, at der er kommet flere dansksprogede uddannelser. Denne udvikling kan sammenlignes med væksten i ph.d.-afhandlinger forfattet på engelsk, som også skal ses i lyset af, at det samlede antal af ph.d.-afhandlinger (dvs. også dem, der er forfattet på dansk) er steget. Igen bliver vi altså mindet om, at den vækst, der er sket i brugen af engelsk på diverse områder, delvis hænger sammen med andre demografiske forandringer og politiske beslutninger, som gør, at der er flere, der går på universitetet i dag end tidligere.

4.3 Fagopdelt

Som nævnt foretog Danmarks Evalueringsinstitut i 2010 en egen optælling over antallet af engelsksprogede kandidatuddannelser på Danmarks otte universiteter.

Tabel 7: Antal af kandidatuddannelser på Danmarks otte universiteter, der udbydes på engelsk 2010. Samfundsvidenskab indbefatter også erhvervsøkonomi og erhvervssprog. Andre oplysninger om faginddelinger gives ikke i rapporten

	KU	AU	SDU	RUC	AAU	DTU	CBS	ITU	I alt
Humaniora	8	5	4	3	3	-	-	-	23
Samfundsvidenskab	3	4	3	5	5	-	7	-	27
Teologi	2	1	-	-	-	-	-	-	3
Naturvidenskab	29	29	9	6	7	-	-	-	80
Sundhedsvidenskab	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Teknisk videnskab	-	-	2	-	31	24	-	2	59
<i>Totalt</i>	<i>42</i>	<i>39</i>	<i>19</i>	<i>14</i>	<i>46</i>	<i>24</i>	<i>7</i>	<i>2</i>	<i>193</i>

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.

Ifølge denne kortlægning foretaget i 2010 udbydes i alt 193 af universiteternes kandidatuddannelser på engelsk. At der er komplikationer i, hvordan det bedst opgøres, ses i de divergerende tal fra Danmarks Evalueringsinstitut og Universitets- og Bygningsstyrelsen. Ifølge førstnævnte var der i 2010 193 engelsksprogede universitetsuddannelser på danske universiteter, hvor der ifølge sidstnævnte kun var 165 året efter. Det forekommer usandsynligt, at der skulle være tale om en reel, og temmelig markant, nedgang i udbuddet af engelsksprogede uddannelser på et år, og forskellen skal formentlig tilskrives de tidligere omtalte vanskeligheder med at opgøre tallene. Der er desværre ikke nogen oplysninger om, hvor stor andel dette udgør af det totale udbud, men tabel 6 kan give et vist indtryk af det for hele landet. Dog skal det huskes, at optællingsåret ikke er det samme, og der kan også være andre metodiske forskelle der gør, at optællingerne ikke er helt sammenlignelige.

Af tabel 7 fremgår også antallet af engelsksprogede kandidatuddannelser fordelt på universitet og fagområde. Bemærk, at mange fagområder ikke er relevante for visse universiteter. Det monofakultære universitet Danmarks Tekniske Universitet, udbyder således kun uddannelser inden for de tekniske videnskaber. Når man ser på antallet af engelsksprogede kandidatuddannelser fordelt på fagområder, fremgår det (måske ikke

overraskende), at det er de naturvidenskabelige fag, der med et omfang på 80 står for det største antal af engelsksprogede uddannelser. Dernæst kommer de tekniske videnskaber, hvor 59 uddannelser udbydes på engelsk. Herefter er der et stort spring ned til samfundsvidenskab og humaniora, hvor kun under halvt så mange uddannelser udbydes på engelsk. Teologi og sundhedsvidenskab ligger helt i bund med henholdsvis 3 og 1 af deres kandidatuddannelser på engelsk. Igen skal det dog understreges, at disse tal ikke siger noget om andelen af engelsksprogede uddannelser, da det samlede antal af uddannelser ikke kendes.

4.4 Sammenfatning

Med hensyn til udbuddet af engelsksprogede uddannelser var samlet set 20 % af uddannelserne på Danmarks universiteter engelsksprogede i 2011. Der er dog stor forskel på antallet af engelsksprogede uddannelser, når man sammenligner bachelor- og kandidatniveau. På kandidat- eller masterniveau var 26 % af det samlede udbud på engelsk. På bachelorniveau var 6 % af uddannelserne på engelsk.

Der er også store forskelle på de forskellige fagområder. De naturvidenskabelige fag står med et antal på 80 for det største antal engelsksprogede uddannelser. Dernæst kommer de tekniske videnskaber, hvor 59 uddannelser udbydes på engelsk. Herefter er der et stort spring ned til samfundsvidenskab og humaniora, hvor kun under halvt så mange uddannelser udbydes på engelsk. Teologi og sundhedsvidenskab ligger helt i bund med kun 3 og 1 af deres kandidatuddannelser på engelsk. Der findes ikke tal for det samlede antal af uddannelser, og dermed er det ikke muligt at udregne andelen af engelsksprogede uddannelser fordelt på fagområde. Endvidere skal der gøres opmærksom på, at tallene kun gælder hele BA- og MA-uddannelser og ikke inkluderer de givetvis mange enkeltstående kurser, der udbydes på engelsk. Endelig savnes helt tal for ph.d.-niveauet.

5. Sprogpolitiske dokumenter

5.1 Indledning

I dette afsnit gives der et indblik i centrale sprogpolitiske dokumenter på supranationalt, nationalt og institutionelt plan. Til forskel fra de tidligere kapitler, der omhandlede beskrivelser af faktiske forhold, handler dette kapitel om idealer. De giver med andre ord et indblik i, hvordan forskellige parter mener, at den sproglige situation ideelt *bør* se ud.

5.2 Nationalt plan

På nationalt plan har der været en række sprogpolitiske initiativer, der har været rettet mod forholdet mellem engelsk og dansk på universitetsområdet. Deciderede sprogpolitiske udspil er kommet i flere omgange fra Kulturministeriet og/eller regeringen (2003, 2004, 2008, 2009) og Dansk Sprognævn (2003, 2007, 2012).

Kulturministeriets rapport *Sprog på spil – et udspil til en dansk sprogpolitik* (2003) og *Sprog til tiden* (2008) er forfattet af udvalg af eksperter på området nedsat af regeringen, og dokumenterne fra 2004 og 2009 er Kulturministeriets og regeringens opfølgning på rapporterne.

I 2004-opfølgningen hedder det om publiceringssprog:

Det hører med til et kultursprog, at sproget også benyttes som videnskabsprog. Hvis dansk fortsat skal kunne bruges i fagligt krævende sammenhænge, er der behov for en parallelsproglighed i såvel forskningen som undervisningen. Der er behov for en strategi, hvor dansk styrkes, uden at engelsk eller andre relevante fremmedsprog nedprioriteres. For at imødegå domænetab er det regeringens ønske, at doktorafhandlinger, herunder ph.d.-afhandlinger, udarbejdet af danske forskere på fremmede sprog i fremtiden skal ledsages af en mere udførlig sammenfatning på dansk end den, der stilles krav om i dag (Kulturministeriet 2004: 7).

Om universitetsuddannelser:

Som et led i bestræbelserne på at gøre de danske universiteter attraktive for udenlandske studerende og forskere er det helt afgørende, at de kan tilbyde engelsksprogede kurser og uddannelser. Internationalisering og tilstedeværelsen af udenlandske forskere og studerende øger kvaliteten i de danske universitetsuddannelser – ikke mindst til gavn for de danske studerende. Derfor er det også glædeligt, at universiteterne har fulgt Folketingets opfordring til at øge udbuddet af fremmedsprogede uddannelser (Kulturministeriet 2004: 7–8).

I 2009-opfølgningen er et af indsatspunkterne ”Styrkelse af dansk på universiteterne:”

Når der også tales dansk på universiteterne, og når der gøres en indsats for at fastholde fagsprogene på dansk, vil det efter regeringens opfattelse samlet set bidrage til, at Danmark står bedre rustet i den globale konkurrence (Regeringen 2009: 7).

Men den overordnede satsning er på internationalisering, og som en konsekvens heraf på mobilitet på tværs af landegrænser og engelsksproget undervisning:

Universiteterne skal være rustede til den globale konkurrence. Det bliver de ved at have fokus på internationaliseringen. Forskning og uddannelse af høj kvalitet forudsætter, at de danske universiteter kan samarbejde med udenlandske forskere og tiltrække udenlandske forskere og studerende. Universiteterne må derfor kunne arbejde på det eller de sprog, der bedst sikrer den udvikling (Regeringen 2009: 7).

I Dansk Sprognævns notat om dansk sprogpolitik (2003: 1) udgør universitetsområdet et selvstændigt punkt ud af fire indsatsområder:

- at dansk sikres som et komplet sprog der er brugbart i uddannelse og forskning
- at det faglige niveau ikke synker pga. danske underviseres og studenters begrænsede beherskelse af fremmedsprog
- at undervisning på fremmedsprog ikke forplanter sig nedad i uddannelsessystemet

- at faglig formidling til offentligheden ikke hæmmes pga. manglende dansk fagsprog.

De samme mål opstilles også, lidt omformuleret, i den reviderede udgave af notatet i 2007.

Det ses, at selv om nævnet anerkender de mange fordele ved at bruge engelsk, er deres primære mål en styrkelse af dansk. I Sprognævnets nyes-te rapport (2012: 12) anbefales:

- At især universiteterne fremover gør specifikt rede for hvordan man sikrer udviklingen af det danske fagsprog på de enkelte uddannelser.
- At der ligesom for grundskolen og ungdomsuddannelserne oprettes en flersproget termbank hvor fagudtryk samles, og hvor fx de begreber som defineres i undervisningen på både dansk og engelsk registreres og deles med andre. En flersproget termbank kan uden problemer indeholde fagudtryk på flere niveauer og derfor anvendes på alle uddannelser.
- At der sikres relevante publiceringskanaler til formidling af forskningsresultater på dansk på højt niveau. Det kan fx ske gennem en forøgelse af midlerne til publikationsstøtteordningerne.

Det er også værd at bemærke, at de skandinaviske lande har været stærkt inspirerede af hinanden på det sprogpoltiske område. I Norge er de vigtigste nationalpolitiske sprogdokumenter *Norsk i hundre! Norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder. Et forslag til strategi* (Språkrådet 2005) og *Mål og mening: ein heilskapleg norsk språkpolitikk* (Kultur- og Kyrkjedepartementet 2009). I Sverige er de *Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för svenska språket* (Statens Offentliga Utredningar 2002) og *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik* (Regeringen 2005). I disse dokumenter genfindes de centrale sprogpoltiske begreber "samfundsbærende sprog" og "parallelsproglighed".

På nordisk plan har Nordisk Ministerråd også budt ind med et vigtigt sprogpoltisk dokument, nemlig deklaration om nordisk sprogpolitik (Nordisk Ministerråd 2006), som Danmark underskrev i 2007. I denne deklaration, som også har været inspirationskilde til de nationale sprogpoltiske

dokumenter, har universiteternes sprogvalg sit eget punkt og udgør ca. $\frac{1}{5}$ af den samlede tekst. Her er "parallelsproglighed" et udtalt mål:

- Med parallelsproglighed menes en samtidig anvendelse af flere sprog inden for et eller flere områder. Det ene sprog fortrænger eller erstatter ikke det andet, men sprogene anvendes parallelt. [...] En konsekvent politik mht. parallelsproglighed indebærer.
- At såvel Nordens samfunds bærende sprog som engelsk bør kunne anvendes som videnskabelige sprog.
- At formidling af videnskabelige resultater på Nordens samfunds bærende sprog bør være meriterende.
- At undervisningen i videnskabeligt fagsprog, især det skriftlige, bør tilbydes på både engelsk og på Nordens samfunds bærende sprog.
- At universiteter og andre videnskabelige institutioner vil udvikle langsigtede strategier for sprogvalg, parallelsproglighed, sprogundervisning og oversættelsesstøtte inden for deres virkefelter (Nordisk Ministerråd 2006: 13)

Endelig er det værd at nævne et sprogpolitisk dokument fra EU, som også har inspireret den nationale sprogpolitik. Den Europæiske Union har politisk forpligtet sig til at bevare og understøtte sproglig mangfoldighed, og adskillige dokumenter fra EU-Kommissionen anbefaler en generel politisk målsætning om, at alle borgere i EU skal lære deres modersmål plus minimum to fremmedsprog; en målsætning, som de videregående uddannelser skal bidrage til at opfylde (EU 2003).

5.3 Universitetsopdelt

Universiteterne er fra flere instanser, herunder Kulturministeriet, Nordisk Ministerråd, Danske Universiteter og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, blevet opfordret til at udforme sprogpolitikker. Det har ført til, at de fleste af de otte universiteter i Danmark i dag har en sprogpolitik. Universiteternes sprogpolitik varierer kraftigt i omfang. I tabel 8 fremgår det således, at de udgør mellem $\frac{1}{2}$ og 10 sider. Nogle universiteter, som fx

Københavns Universitet og Danmarks Tekniske Universitet, har ikke et særskilt sprogpolitisk dokument, men der står noget om sprogpolitik i andre dokumenter. De fleste sprogpolitikker er offentligt tilgængelige på universiteternes hjemmesider.

Tabel 8: Omfang og oprettelsesdato for sprogpolitik på Danmarks otte universiteter

Sprogpolitik som særskilt dokument		Offentliggjort	Antal sider
AAU	Ja	10. maj 2009	1
AU	Ja	18. marts 2004	1
CBS	Ja	Februar 2006	10
DTU	Nej (sprogpolitik indgår i uddannelsespolitikken)	2010	¼
ITU	Ja (men ikke offentligt tilgængeligt)	Juni 2011	8
KU	Nej (men sprogpolitikken udgør særskilt afsnit i udviklingsstrategien)	2007	¼
RUC	Ja	11. januar 2006	5
SDU	Ja	Marts 2008	5

Universiteternes sprogpolitik behandler i varierende omfang følgende emner og underemner:

- En anerkendelse af deres dobbelte rolle som nationale og internationale aktører ved at
 - satse på internationalisering
 - bibeholde dansk som akademisk sprog
 - implementere parallelsproglighed eller brug af både engelsk og dansk.
- Retningslinjer for eller beskrivelse af sprogbrug inden for universiteternes tre hovedaktiviteter
 - undervisning
 - forskningsformidling
 - administration.
- En anerkendelse af vigtigheden af sproglige kompetencer, herunder
 - udvikling af engelsk- og danskkompetencer
 - kvalitetssikring og testning af engelskkompetencer
 - kompetencer i andre sprog end dansk og engelsk.

Med henblik på formålet med nærværende rapport er det især det andet punkt, der er interessant, dvs. hvad universiteternes sprogpolitikker siger om sproget i undervisning, forskningsformidling og administration. Dette

vendes der tilbage til sidst i dette afsnit, hvor indholdet i sprogpolitikkerne sammenholdes med realiteterne.

Et andet emne, der også står centralt i universiteternes sprogpolitikker, er sproglige kompetencer, især i engelsk og dansk. I den seneste tid er universiteterne dog også begyndt at beskæftige sig med kompetenceudvikling i andre sprog som et tilbud til studerende, der læser fx jura og andre fag.

Med hensyn til kompetencer i engelsk har flere universiteter indført testning/certificering for undervisere, der underviser på engelsk, mens et parallelt system for testning af danskkompetencer så vidt vides endnu ikke er indført noget sted.

Udvikling, kvalitetssikring og testning af danskkompetencer har været et diskuteret emne i forsøget på at formalisere jævnbyrdigheden mellem dansk og engelsk. Med hensyn til kompetencer i dansk er politikken som regel, at alle udenlandske ansatte tilbydes statsfinansierede sprogkurser i dansk med efterfølgende eksamener. Op til et vist niveau er disse kurser gratis, hvilket gælder for alle indvandrere. I en del kontrakter er det indføjet, at udenlandske ansatte skal kunne fungere på dansk efter en vis periode, fx 2 år. Så vidt vi ved, håndhæves dette krav langt fra altid. Flere universiteter tilbyder deres egne danskkurser som mere avancerede efterfølgere til de statsfinansierede, men den generelle erfaring er, at efterspørgslen på disse kurser er meget mindre end efterspørgslen på engelskkurser.

Danskkompetencer (for ikke-danske ansatte) har ikke samme status. Det vil formentlig opfattes som problematisk eller diskriminerende at teste ikke-modersmålstalendes danskkompetencer. Og det vil muligvis blive opfattet som kontraproduktivt i tiltrækningen af internationale forskere, hvis man faktisk håndhæver formelle krav om danskkompetencer. Af tabel 9 fremgår, hvilke universiteter der behandler hvilke emner.

Ligesom det var tilfældet, at de nationale sprogpolitikker er blevet inspireret af de andre skandinaviske lande og af dokumenter og politikker, som gælder det europæiske og nordiske plan, skal universiteternes sprogpolitikker også ses delvis som et produkt af tidligere dokumenter.

Tabel 9: Emner i Danmarks otte universiteters sprogpolitikker

Emne	Underemne	Universitet
En anerkendelse af universitetets dobbelte rolle som nationale og internationale aktører	Satse på Internationalisering	AAU, CBS, DTU, ITU, KU, RUC, SDU
	Bibeholde dansk som akademisk sprog	AAU, CBS, DTU, KU, RUC, SDU
	Parallelsproglighed	AAU, CBS, KU, RUC, SDU
Retningslinjer for eller beskrivelse af sprogbrug inden for universiteternes tre hovedaktiviteter	Undervisning	AAU, AU, CBS, DTU, RUC
	Forskningsformidling	AU, CBS, KU, RUC, SDU
	Administration	AU, CBS, KU, RUC, SDU
En anerkendelse af et behov for sproglige kompetencer	Udvikling af engelsk- og danskkompetencer	AAU, AU, CBS, DTU, ITU, KU, RUC, SDU
	Kvalitetssikring og testning af engelskkompetencer	CBS, KU, RUC, SDU
	Kompetencer i andre sprog end dansk og engelsk	AAU, AU, CBS, KU, RUC

Danske Universiteter (tidligere Rektorkollegiet) var tidligt ude (marts 2003) med et forslag til sprogpolitik, som de enkelte universiteter blev opfordret til at arbejde videre med. Dokumentet er omfattende (13 sider) og velovervejet. Der gives en række konkrete anbefalinger til universiteterne, der går ud på at styrke både dansk, engelsk og andre sprog, og som er værd at gengive her.

Med hensyn til dansk opfordres der til, at universiteterne:

- Går i dialog med de ansvarlige for ungdomsuddannelserne [...].
- Klart definerer sine forventninger til de studerendes danskkundskaber, når de starter på universitetet.
- Tager skridt til at videreudvikle de studerendes danskkundskaber og -færdigheder i løbet af de(t) første studieår, jf. nedenfor om sprogkompetencecentre.
- Konsekvent indbygger mundtlig og skriftlig formuleringsevne i den samlede vurdering af de studerendes eksamenspræstationer.
- Foranstalter yderligere kursus og / eller adgang til autonom læring for studerende og ansatte, der ikke har dansk som førstesprog (modersmål).

- Etablerer et tilbud om fagrelateret sprogindlæring (fx fagterminologi), der bygger oven på det niveau, der er opnået ved studieprøven for studerende og ansatte, der ikke har dansk som førstesprog (modersmål) (Rektorkollegiet 2003: 4).

Med hensyn til brugen af engelsk og andre fremmedsprog opfordres der til, at universiteterne:

- Går i dialog med de ansvarlige for ungdomsuddannelserne med henblik på at fremme de studerendes fremmedsproglige og interkulturelle kompetencer som skitseret ovenfor [...].
- Klart definerer sine forventninger til de studerendes fremmedsprogskundskaber, når de starter på universitetet, herunder evnen til at benytte litteratur på andre sprog end dansk eller engelsk.
- Klart definerer, hvilke uddannelser der skal udbydes på dansk, og hvilke uddannelser der i større eller mindre grad (også) skal udbydes på engelsk eller et andet fremmedsprog.
- For alle uddannelser klart definerer formål og indhold (det egentlige genstandsfelt), herunder hvilke uddannelser der udbydes i fremmedsprog.
- Klart definerer hvorledes den studerende i løbet af studiet kan tilegne sig eller videreudvikle sine basiskompetencer, herunder færdigheder inden for sprog og (interkulturel) kommunikation, jf. nedenfor.
- Tager initiativ til at fremme mobiliteten fra Danmark til udlandet for studerende på de uddannelser, hvor mobilitetsgraden ikke er tilstrækkelig høj [...].
- Tager initiativ til, at underviserne får mulighed for at styrke deres færdigheder inden for sprog og (interkulturel) kommunikation, således at de kan indgå i forpligtende og meningsfyldt samarbejde (udvikling og forskning) med kolleger uden for Danmark og / eller kan undervise på fremmedsprog inden for deres eget fagområde (Rektorkollegiet 2003: 6–7).

Med hensyn til publikationssprog anbefales det, at:

- Forskningsformidling til de lokale netværk (på dansk) skal styrkes. Universiteterne bør arbejde for, at forskningen bliver mest mulig tilgængelig i forskellige medier og for forskellige modtagere i Danmark, og informationsudvekslingen skal fremmes ikke blot mellem forskningen og det danske samfund (den afprofessionaliserede formidling [formidling til et bredere publikum]), men også mellem fagene (den tværfaglige formidling).
- Universiteterne, eller deres institutter og forskningscentre, bør fastlægge klare strategier for, hvilke(t) sprog deres forskere anvender i deres publikationer.
- Universiteterne bør arbejde for, at forskeruddannelse og evt. - efteruddannelse gør den enkelte forsker i stand til at formidle sine egne forskningsresultater på både (som minimum) dansk og engelsk. En strategi, som fastlægger, at ph.d.-studerende skal formidle deres forskningsresultater på både dansk og fremmedsprog, vil kunne etablere nogle gode vaner, som de bagefter vil bringe med sig i en fortsat forskerkarriere.
- Samtidig bør en sproglig konsulenttjeneste – sprogkompetencecentre [...] – stå til rådighed for forskere, der gerne vil have sproglig feedback, før et manuskript på engelsk sendes til den internationale redaktion (Rektorkollegiet 2003: 9).

Siden disse anbefalinger fra Rektorkollegiet (og en omformuleret version i 2004 (Rektorkollegiet 2004)) har der fra universiteternes side været stort set tavst på det sprogpoltiske område. Måske fordi de allerede har sagt, hvad de ville sige, måske fordi området er kilde til uenighed inden for organisationen, fx mellem forskellige fagtraditioner og universiteter. Hvad der måske er mest sandsynligt, er, at der i det store hele ikke er nogen stor interesse for sprogpolitik. Opfølgning af sprogpoltiske dokumenter udarbejdet et antal år tilbage i fortiden prioriteres ofte ikke særlig højt, og det bliver sjældent diskuteret. Dette bekræftes både af Gjert Kristoffersen, dekan for det Humanistiske Fakultet på Universitetet i Bergen, og medlem af Netværket for parallelsproglige mål på Nordens Internationaliserede Universiteter, og af den internationale ekspert i sprogpolitik Robert Phil-

lipson, professor emeritus ved Copenhagen Business School, der var medforfatter til CBS' sprogpolitiske dokument.

5.4 Politik og praksis: en sammenlignende diskussion

I dette afsnit diskuteres indholdet i universiteternes sprogpolitikker, i forhold til hvilken betydning de har for den reelle brug af engelsk og dansk på universiteterne (om nogen). Der fokuseres på, hvad sprogpolitikkerne har at sige om sprogvalg i undervisning, forskningsformidling og administration, da det er disse tre områder, der er i fokus i denne rapport. Det skal understreges, at det i dette afsnit er forfatterens personlige fortolkning, der gives, jf. i øvrigt Hultgren (i tryk).

Når det gælder undervisningssproget, nøjes de fleste sprogpolitikker med at beskrive den gældende situation. Typisk konstateres det, at der bruges engelsk på overbygningsniveau og dansk på grunduddannelsen, fx:

RUC's uddannelser udbydes på dansk og engelsk (RUC).

Ingeniører fra DTU har både dansk og engelsk arbejdssprog. Det betyder, at undervisningssproget er engelsk på kandidat-uddannelserne og engelsk fagterminologi introduceres på diplomingeniør- og bacheloruddannelserne, hvor undervisningssproget er dansk (DTU).

Universitetets bacheloruddannelser gennemføres på dansk med mindre uddannelsen har et særligt internationalt sigte. Der kan udbydes enkeltstående kurser på engelsk på bacheloruddannelser. Projektvejledning kan foregå på engelsk, hvis gruppen omfatter udenlandske studerende og/eller lærere. Kandidatuddannelser, som har et særligt internationalt sigte eller omfatter udenlandske studerende og/eller lærere, gennemføres på engelsk (AAU).

Disse konstateringer passer fint med, hvordan det ser ud i praksis. Som vi har set i rapporten, er de fleste engelsksprogede uddannelser netop på overbygningsniveau. Nogle politikker noterer, at undervisning på engelsk ikke må medføre en sænkning af niveauet, eller at dansk fremover ikke længere kan bruges som videnskabssprog, fx:

Da SDU udbyder et stort antal kandidatuddannelser, bacheloruddannelser og uddannelsesdele undervist på engelsk, vil særlig opmærksomhed være rettet mod, at det faglige niveau ikke sænkes som følge deraf (SDU).

Det bør også sikres, at dansk opretholdes som et komplet funktionsdueligt sprog, også inden for videregående uddannelse og formidling af forskningens resultater (KU).

Disse konstateringer om, at det faglige niveau ikke må sænkes, og at det danske sprog fortsat skal være et komplet og funktionsdueligt sprog, knytter an til den debat om domænetab, hvor der er blevet udtrykt bekymring over især disse to mulige konsekvenser af engelsksproget undervisning. Her er det dog vigtigt igen at betone pointen fra indledningen, nemlig at det endnu ikke er blevet påvist, at disse to bekymringer har hold i virkeligheden. Interessant nok ledsages betragtningerne dog ikke af en beskrivelse af, hvordan bibeholdelsen af det faglige niveau eller det danske fagsprog skal tilgodeses rent konkret.

I en lidt kynisk tolkning ville man kunne sige, at sprogpolitikkerne på dette område fungerer som et *carte blanche* til at udvide brugen af engelsk. Med andre ord: Hvis man gør opmærksom på, at man er klar over konsekvenserne af den beslutning, man træffer, men erklærer, at man træffer beslutningen alligevel, kommer beslutningen til at fremstå som velovervejet og fornuftig. Dette er altså et eksempel på, at det at have en sprogpolitik ikke er nogen garanti for, at dansk bliver styrket, hvilket nok var den primære hensigt med at anmode universiteterne om at udarbejde sprogpolitikker. Tværtimod er der noget, der tyder på, at sprogpolitikken i stedet kan bruges som røgslør over en stigende brug af engelsk:

CBS vil sandsynligvis fortsætte med at udbyde et stigende antal studieprogrammer og kurser på engelsk. Enhver beslutning om, hvorvidt undervisnings sproget på et studieprogram eller et kursus skal være dansk eller engelsk, vil være baseret på programmets/kursets faglige orientering, pædagogiske overvejelser og det arbejdsmarked kandidaterne uddannes til (CBS).

Engelsk skal i stigende grad anvendes som undervisnings- og især lærebogssprog, hvor det er relevant i undervisningen, og som forskningens fremvoksende *lingua franca* (KU).

Her ses en tydeligt udtalt ambition om at udbyde flere engelsksprogede kurser fremover. Denne intenderede stigning, som langt overvejende deles af alle universiteterne (hvis dette ikke er udtrykt i sprogpolitikkerne,

vil det ofte være et mål i universiteternes strategidokumenter eller udviklingskontrakter), er altså i overensstemmelse med de tal, der er fremlagt i rapporten om vækst over tid.

Men hensyn til valg af publiceringssprog er det typisk for sprogpolitikkerne, at de overlader dette til forfatteren.

Forskningsresultater publiceres internationalt og på det sprog, der måtte være relevant i forhold til forskningsområdet eller den målgruppe, som de henvender sig til (SDU).

Ansaret for sproget i en forskningspublikation ligger primært hos forfatteren (CBS).

In the case of scientific publications, the author may choose whatever language he or she finds most suitable, including languages other than English and Danish (ITU).

En del universiteter skriver i deres politikker, at ikke-danske tekster bør forsynes med et resume på dansk (se det kursiverede i udsnittet nedenfor).

Forskningsresultater offentliggøres på dansk og/eller engelsk. RUC er opmærksom på sin pligt til at formidle forskningsresultater bredt i Danmark. I den for områder, hvor det ikke falder naturligt at publicere på dansk, kan publicering forekomme udelukkende på engelsk. Afhængig af modtagergruppen kan også andre fremmedsprog anvendes. *I begge disse tilfælde bør der være et resume på dansk* [forfatterens kursivering] (RUC).

Selvom nogle politikker, ligesom RUC's ovenfor, skriver, at det er vigtigt at formidle bredt (hvilket må formodes at betyde: på dansk), står der ikke noget om, at denne form for formidling præmieres. Kapitel 2 i denne rapport behandlede publiceringssprog. Optællinger af, hvor omfattende publikationen til det brede publikum er, findes ikke, men det er sandsynligt, at den bibliometriske forskningsindikator og forskernes egne karriereambitioner trækker i den modsatte retning, dvs. i retning af øget publicering på engelsk. Her tyder det altså på, at den gældende laissez faire-politik, der overlader publiceringssprog til forfatteren, resulterer i et stort antal engelsksprogede publikationer.

Der står forholdsvis lidt i sprogpolitikkerne om sprogvvalg i administrationssammenhænge. Når der står noget, synes det primært at handle om, at udenlandske medarbejdere og studerende har brug for at modtage information på engelsk, fx

TAP og andet personale som har at gøre med internationale studerende og gæster forventes at beherske engelsk svarende til niveau B (RUC).

I alle SDU's administrative enheder skal én eller flere medarbejdere kunne kommunikere hensigtsmæssigt med studerende og ansatte på engelsk (SDU).

Endelig skal sprogpolitikken sikre, at KU fremstår som en professionel aktør på det globale uddannelsesmarked. Det indebærer bl.a., at KU's informationsmateriale er på engelsk og lever op til international standard, og at KU har et velfungerende intranet på engelsk (campus-net), så udenlandske studerende/medarbejdere sikres samme informationsniveau som deres danske kolleger (KU).

På dette område synes sprogpolitikkerne at anerkende, at en stor del af de studerende og ansatte har brug for at få information på engelsk. ITU's sprogpolitik, der er på engelsk, går ovenikøbet så langt som til (indirekte) at opfordre til, at brugen af dansk undgås, medmindre der er tungtvejende grunde til også at formidle informationen på dansk:

By default, documents should be composed in Danish or English, not both. In particular, operating with both a Danish and an English version of a document should be done very rarely and only after careful consideration, in order to avoid the overhead involved in producing and maintaining consistency of versions in more than one language.

Moreover, the language of the document should be English, if one or more of the intended readers of the document are not proficient in a Scandinavian language [...] (ITU).

I administrationsøjemed er det sandsynligt, at man på en arbejdsplads, hvor en stor del af de ansatte ikke er dansktalende, kommer ud i situationer, hvor man er i tvivl om, hvilket sprog man skal bruge. Et eksempel kan være, når der skal sendes en mail ud med en vigtig besked til flere modtagere, hvor man (måske til forskel fra en undervisningssituation) ikke har kendskab til alle modtagernes sproglige kompetencer. Udfordringen kan forstærkes af, at afsenderen måske ikke føler, at han eller hun selv besid-

der de nødvendige kompetencer for at kunne udtrykke sig sikkert på engelsk (eller dansk).

ITU's sprogpolitik er forbilledlig på dette område, fordi den giver en række konkrete eksempler på situationer, der typisk opstår i den skrevne administration, og hvordan man kan løse dem (sprogpolitikken er på engelsk; den er her oversat og komprimeret af forfatteren):

- Mails, nyhedsbreve og lignende skrevet på ITU til alle studerende og ansatte skal være på engelsk og kun på engelsk.
- På engelske uddannelsesprogrammer skal alt materiale i forbindelse med ansøgning, immatrikulation og eksamination være på engelsk.
- Dansk bruges når afsenderen og de tilsigtede læsere alle foretrækker dansk.
- Nødsituationsinstruktioner, marketingmateriale og relevante dele af itu.dk bør sandsynligvis være på både dansk og engelsk.
- Notitser på opslagstavler produceret af studerende og ansatte bør være på engelsk, medmindre de kun er relevante for folk som kan begå sig på dansk (ITU).

Disse vejledninger forekommer fornuftige, pragmatiske og realistiske, fordi de tager forståelse som udgangspunkt for succesfuld kommunikation (snarere end tilfældige og subjektive sprogrigtighedskriterier og præferencer, som fx SDU's henstilling til, at der skal bruges britisk engelsk i den officielle kommunikation). Samtidig bygger ITU's anbefalinger på et demokratisk princip om, at flest muligt skal kunne forstå den administrative kommunikation. Desuden er det prisværdigt, at ITU beskriver løsninger på konkrete problematiske situationer i stedet for at holde sig til rent abstrakte formuleringer om "parallelsproglighed" og "både dansk og engelsk." Man kan være enig eller uenig i de konkrete løsningsforslag, men her er der i hvert fald noget at forholde sig til.

Generelt kan man sige om sprogpolitikkerne, at de er gode til at beskrive den sproglige situation, som den rent faktisk ser ud. Når de skriver, at engelsk langt hen ad vejen bruges på overbygningsniveau og dansk på grunduddannelsen, og gør opmærksom på, at det er forfatteren selv, der vælger sprog i videnskabelige tekster, beskriver de situationen, som den

rent faktisk er. Sprogpolitikkerne er ikke visionære; de opstiller ingen målsætninger for eller tager stilling til, hvordan situationen bør se ud. Der bliver som regel heller ikke fulgt op på sprogpolitikkerne (mest fordi der ikke er noget at følge op på). De synes i det store hele at være temmelig betydningsløse dokumenter, der er kommet til verden, fordi universiteterne fra flere sider er blevet opfordret til at udforme sprogpolitikker. Dette ses bl.a. af, at der tilsyneladende ganske ureflekteret genbruges udokumenterede påstande fra tidligere debatter om vigtigheden af at bevare dansk som et akademisk sprog og at sørge for, at niveauet i undervisningen ikke sænkes. Det er tydeligt, at de sprogpoltiske dokumenter på de forskellige niveauer har inspireret hinanden (se fx Hult 2012 for en uddybning af dette).

Afslutningsvis skal der gøres opmærksom på, at det er vigtigt at se de sprogpoltiske dokumenter, nationale og institutionelle, som en del af universiteternes prioriteringsområder. Både i deres udviklingskontrakter, dvs. den aftale, de har indgået med regeringen om deres målsætning, og i deres egne strategidokumenter betones vigtigheden af at rekruttere studerende og medarbejdere internationalt og at styrke det engelsksprogede kursus- og uddannelsesrepertoire. Hertil kommer, at formidling til et bredt publikum på dansk slet ikke præmieres i den bibliometriske forskningsindikator. Sådanne prioriteringer synes alt andet lige at fremme brugen af engelsk.

Sprogpolitikkerne kan således ses som dokumenter, der ikke har nogen reel betydning for, hvordan den faktiske sprogbrugssituation ser ud. I visse tilfælde kan de måske ovenikøbet som nævnt fungere som røgslør for at legitimere en øget brug af engelsk. Med den ene hånd udarbejdes der sprogpolitikker, og med den anden tages der initiativer, der uundgåeligt fører til en stigende brug af engelsk (se Hultgren i tryk for en mere fyldestgørende analyse af universiteternes sprogpolitikker). Universiteterne er oppe imod store socioøkonomiske forandringer og politiske beslutninger, der alle trækker i retning af en stigende brug af engelsk. Et sprogpoltisk dokument står meget svagt i forhold til disse strømninger.

5.5 Sammenfatning

Der har været mange sprogpoltiske initiativer på universitetsområdet, både nationalt og institutionelt, og alle Danmarks otte universiteter har i dag en eller anden form for sprogpolitik. På et overordnet plan tager disse initiativer udgangspunkt i, at universiteterne er og skal være både internationale og nationale aktører, og at dette kræver en parallelsproglig politik. Det er ikke altid sprogpoltikken formuleres som "parallelsproglig", men som minimum vil der være en anerkendelse af, at både nationalsproget dansk og det internationale sprog, engelsk, er i brug. Universiteterne beskriver i deres sprogpoltikker, hvad sproget er på universiteternes kerneområder, dvs. undervisning, forskningsformidling og administration. De pointerer også vigtigheden af sproglige kompetencer og kvalitetssikring af samme inden for både engelsk, dansk og andre fremmedsprog. Det er usandsynligt, at de sprogpoltiske dokumenter har særlig stor betydning for den faktiske brug af engelsk og dansk. Derimod har de ikke-sprogrelaterede initiativer, som universiteterne og regeringen tager, som fx international rekruttering, en udvidelse af det engelske kursusrepertoire og indførelsen af bibliometriske systemer, store indirekte konsekvenser for brugen af engelsk og dansk.

6. Konklusion

Denne rapport har haft til hensigt at dokumentere brugen af engelsk og dansk på Danmarks otte universiteter. Sammenfatningen forrest i rapporten giver et hurtigt overblik over, hvordan brugen af engelsk og dansk fordeler sig inden for de tre områder: publicering, undervisning og antallet af internationale studerende og ansatte. Det er især inden for forskningspublicering, at brugen af engelsk er meget høj, og det gælder særligt inden for de naturvidenskabelige fag. Undervisningen foregår stadig i overvejende grad på dansk, ligesom dansktalende stadig udgør langt den overvejende del af de studerende og ansatte.

Rapporten har forsøgt at fremhæve vigtigheden af at se (den stigende) brug af engelsk i en bredere samfundsmæssig og politisk sammenhæng, herunder især globaliseringen og indførelsen af resultatorienterede belønningssystemer. Begge disse faktorer synes – måske ofte utilsigtet – at medvirke til en øget brug af engelsk.

Universiteterne er til tider blevet beskyldt for strategisk at udvide brugen af engelsk på grund af sprogets "signalværdi", dvs. at universitetet sender et signal om, at det er internationalt, hvis det for eksempel har mange engelsksprogede uddannelser. Det er dog vigtigt at se den stigende brug af engelsk på universiteterne som en del af de verdensomspændende samfundsmæssige, politiske og økonomiske forandringer, der kort blevet ridset op i indledningen. Det er ikke kun universiteterne, der har et ansvar for disse, men os alle sammen, borgere såvel som politikere på individuelt såvel som på samfundsmæssigt plan.

Litteratur

- Boden, Rebecca & Wright, Susan (2010): *Follow the money. An interim report on Danish University funding prepared for Dansk Magisterforening*. København: Dansk Magisterforening. Web: 16. januar 2013.
- Danmarks Evalueringsinstitut (2010): *Engelsksproget undervisning på danske kandidatuddannelser*. København: Danmarks Evalueringsinstitut. Web: 31. december 2012.
- Dansk Sprognævn (2003): Dansk Sprognævns forslag til retningslinjer for en dansk sprogpolitik (Notat). Web: 3. januar 2013.
- Dansk Sprognævn (2007): Notat om dansk sprogpolitik. Web: 3. januar 2013.
- Dansk Sprognævn (2012): Dansk sprogs status 2012. Web: 3. januar 2013.
- Davidson-Nielsen, David & Herslund, Michael (1999): Dansk han med sin tjener talte. Davidson-Nielsen, Hansen & Jarvad (red.): *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question*. København: Gyldendal, 11-18.
- Didriksen, Tina Skriver (2007): *Engelsk som undervisningssprog på de danske universiteter. En empirisk undersøgelse af danske førsteårsstuderendes holdninger og indgangskompetencer* (Københavnsterstudier i tosprogethed, bind C1). København.
- EU (2003): Handlingsplan for sprogindlæring og sproglig mangfoldighed. Bruxelles: EU. Web: 3. januar 2013.
- Forsknings- og Innovationsstyrelsen (2008): Styregruppens beslutning om vægtning af publikationsformer (Notat). Web: 19. december 2012.
- Gregersen, Frans (2012): Indledning: Globaliseringens udfordringer med særligt hensyn til universitetsinstitutionerne, *Nordand Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, temanummer om "domænetab og parallelsproglighed på nordiske universiteter," 7 (2), 5-19.
- Guruz, Kemal (2008): *Higher education and international student mobility in the global knowledge economy*. New York: State University of New York Press.
- Haberland, Hartmut (2005): Domains and domain loss. Preisler, Fabricius, Haberland, Kjærbeck & Risager (red.): *The Consequences of Mobility. Linguistic and Sociocultural Contact Zones*. Roskilde: Roskilde Universitet, 227-237.
- Haberland, Hartmut, Lønsmann, Dorte & Preisler, Bent (red.) (2013): *Language Alternation, Language Choice and Language Encounter in International Tertiary Education*. Dordrecht: Springer.
- Harder, Peter (red.) (2009): *English in Denmark. Language policy, internationalization and university teaching. Angles on the English-Speaking World*, 9. København: Museum Tusculanum Forlag.

- Hazelkorn, Ellen (2011): *Rankings and the reshaping of higher education. The battle for world-class excellence*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Herslund, Michael (1999): Dansk som "det andet sprog." Davidsen-Nielsen, Hansen & Jarvad (red.): *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question*. København: Gyl-dendal, 19–25.
- Holmen, Anne (2012): Efterord: Parallelsproglighed og flersprogethed på nordiske universiteter, *Nordand Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, temanummer om "domænetab og parallelsproglighed på nordiske universiteter," 7 (2), 161–169.
- Hult, Francis M. (2012): English as a Transcultural Language in Swedish Policy and Practice, *Tesol Quarterly*, 46 (2), 230–257.
- Hultgren, Anna Kristina (2012): Domænetab i Danmark. En undersøgelse af sammenhængen mellem "engelsk i stedet for dansk" og "engelsk i dansk", *Nordand Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*, temanummer om "domænetab og parallelsproglighed på nordiske universiteter," 7 (2), 61–83.
- Hultgren, Anna Kristina (2013): Lexical Borrowing from English into Danish in the Sciences: An Empirical Investigation of "domain loss", *International Journal of Applied Linguistics*, 23 (2), 166–182.
- Hultgren, Anna Kristina (2014): Whose parallellingualism? Overt and covert ideologies in Danish university language policies, *Multilingua: Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication*, 33 (1–2), 61–87.
- Jakobsen, Anne Sofie (2010): "Ellers er det bare lige ud af landevejen" – En interviewundersøgelse af ti underviseres holdninger til og erfaringer med engelsksproget undervisning ved det Biovidenskabelige Fakultet (LIFE), Københavns Universitet (Københavnstudier i tosprogethed, bind C2).
- Jarvad, Pia (2001): *Det danske sprogs status i 1990'erne med særligt henblik på domænetab*. København: Dansk Sprognævn.
- Jarvad, Pia (2008): De nordiske sprog og engelsk ved nordiske universiteter, højskoler og andre højere læreanstalter. København: Dansk Sprognævn. Web: 3. januar 2013.
- Jensen, Christian, Denver, Louise, Mees, Inger M. & Werther, Charlotte (under udgivelse): Students' attitudes to lecturers' English in English-Medium Higher Education in Denmark, *Nordic Journal of English Studies*.
- Jensen, Christian, Stæhr, Lars Stenius & Thøgersen, Jacob (2010): Har ældre universitetsundervisere flere problemer med undervisning på engelsk? *Sprogforum*, 46, 20–27.
- Jensen, Christian & Thøgersen, Jacob (2011): University lecturers' attitudes towards English as the medium of instruction, *Iberica*, 22, 13–33.
- Kiil, Lotte Eggert (2011): *Danish University Students' Use of Code-Switching During English-Medium Instruction. A case study of two English-medium courses at The Faculty of Life Sciences, University of Copenhagen* (Københavnstudier i tosprogethed, Studier i Parallelsproglighed, C3).
- Koncerncenter for Analyse og Statistik (2012): Notat om bogserier og konferenceserier (Notat). Web: 19. december 2012.

- Kulturministeriet (2003): *Sprog på spil – et udspil til en dansk sprogpolitik*. København: Kulturministeriet. Web: 25. december 2012.
- Kulturministeriet (2004): Sprogpolitisk redegørelse. København: Kulturministeriet. Web: 3. januar 2013.
- Kulturministeriet (2008): *Sprog til tiden – rapport fra sprogudvalget*. København: Kulturministeriet. Web: 1. januar 2013.
- Kultur- og Kyrkjedepartementet (2009): *Mål og mening: ein heilskapleg norsk språkpolitikk*. Web: 3. januar 2013.
- Ljosland, Ragnhild (2008): *Lingua franca, prestisjespråk og forestilt fellesskap. Om engelsk som akademisk språk i Norge. Et kasusstudium i bred kontekst*. Ph.d.-afhandling. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (2009): Universiteternes sprogstrategier. København: Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Web: 3. januar 2012.
- Mortensen, Janus & Haberland, Hartmut (2012): English – the new Latin of academia? Danish universities as a case, *International Journal of the Sociology of Language*, 216, 175–197.
- Nordisk Ministerråd (2006): Deklaration om nordisk sprogpolitik. København: Nordisk Ministerråd. Web: 3. januar 2013.
- Phillipson, Robert (under udgivelse): Additive university multilingualism in English-dominant empire. The language policy challenges. Ziegler (red.): *Professionalising multilingualism in higher education*. Bern/Frankfurt: Peter Lang.
- Preisler, Bent (1999): *Danskerne og det engelske sprog*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Preisler, Bent (2005): Deconstructing "the domain of science" as a sociolinguistic entity in EFL societies: The relationship between English and Danish in higher education and research. Preisler, Fabricius, Haberland, Kjærbeck & Risager (red.): *The Consequences of Mobility. Linguistic and Sociocultural Contact Zones*. Roskilde: Roskilde Universitet, 238–248.
- Preisler, Bent (2009): Complementary Languages. The national language and English as working languages in European universities. Harder (red.): *English in Denmark. Language policy, internationalization and university teaching. Angles on the English-Speaking World*, 9, 10–28.
- Regeringen (2005): *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik*. Stockholm: Regeringen. Web: 3. januar 2013.
- Regeringen (2006): Fremgang, fornyelse og tryghed. København: Regeringen. Web: 2. januar 2013.
- Regeringen (2009): Sprog til tiden. Regeringens opfølgning på sprogudvalgets rapport. København: Regeringen. Web: 3. januar 2013.
- Regeringen (2010): Danmark 2020. Viden, vækst, velstand, velfærd. København: Regeringen. Web: 2. januar 2013.
- Rektorkollegiet (2003): Sprogpolitik på de danske universiteter. Rapport med anbefalinger. København: Rektorkollegiet. Web: 3. januar 2013.

- Rektorkollegiet (2004): Internationalisering af de danske universiteter. Vilkår og virkemidler. København: Rektorkollegiet. Web: 3. januar 2013.
- Saarinen, Taina (2012): Internationalization of Finnish higher education – is language an issue? *International Journal of the Sociology of Language*, 216, 157–173. doi:10.1515/ijsl-2012-0044.
- Saarinen, Taina & Nikula, Tarja (2012): Implicit policy, invisible language. Policies and practices of international degree programmes in Finnish higher education. Doiz, Lasagabaster & Sierra (red.): *English-medium Instruction at Universities. Global Challenges*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Sivertsen, Gunnar & Schneider, Jesper (2012): Evaluering av den bibliometriske forskningsindikator. Oslo: Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. Web: 19. december 2012.
- Språkrådet (2005): *Norsk i hundre! Norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder. Et forslag til strategi*. Oslo: Språkrådet. Web: 3. januar 2013.
- Statens Offentliga Utredningar (2002): *Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för svenska språket*. Stockholm: Staten. Web: 3. januar 2013.
- Styrelsen for International Uddannelse (2011): Mobilitetsstatistik for de videregående uddannelser 2009/10. København: Styrelsen for International Uddannelse. Web: 30. december 2012.
- Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte (2012): Retningslinjer for niveauinddeling 2012 (Notat). Web: 19. december 2012.
- Ståhle, Bertel (2011): En forskerstab i vækst. Forskerpersonale og forskerrekruttering på danske universiteter 2007–2009. København: UNI•C Statistik & Analyse. Web: 26. december 2012.
- Söderlundh, Hedda (2010): *Internationella universitet – lokala språkval. Om bruket av talad svenska i engelskspråkiga kursmiljöer*. Doktorafhandling. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Tange, Hanne (2010): *Undervisererfaringer med internationalisering*. Århus: Handelshøjskolen Århus.
- Thøgersen, Jacob & Airey, John (2011): Lecturing undergraduate science in Danish and in English. A comparison of speaking rate and rhetorical style, *English for Specific Purposes*, 30 (3), 209–221.
- Undervisningsministeriet (2009): Flere tager en videregående uddannelse. Web: 1. januar 2013.

English Summary

Parallellilingualism at Danish Universities: A Status Report 2013

Over the past decade a great deal of attention has been directed at the increase of English language usage in Danish universities. This report seeks to provide an overview of how widespread English language usage actually is in three key areas: publishing, teaching, and, as a proxy, the presence of international faculty and students. Each of these three areas constitutes a separate chapter and each chapter is divided into two parts: one focusing on the national level and the other on differences between disciplines. The report also describes some relevant language policy documents at Nordic, national and institutional level.

Publishing language

As far as English as a publishing language is concerned, 83 per cent of the total production of publications at Denmark's eight universities is in English while the figure for Danish is 15 per cent. The remaining two per cent are written in other languages. When it comes to doctoral theses, the proportion of English language usage is even higher at 89 per cent (in 2011) while the proportion in Danish amounts to 11 per cent. There is considerable variation between disciplines. In the medical, technical and natural sciences, 89–96 per cent of publications are in English. The figures for the social sciences and humanities are, respectively, 61 and 48 per cent.

International faculty and students

When it comes to international faculty and students, 16 per cent of students at Denmark's eight universities come from outside of Denmark. This figure comprises both visiting students (5 per cent) and non-Danish citizens who take the whole of their degree at a Danish university (11 per cent). Universities vary according to how many international students

they receive. Copenhagen Business School and Denmark's Technical University are at the top with, respectively, 25 and 24 per cent, and the University of Aarhus and Roskilde University are at the bottom with 13 and 9 per cent, respectively. The proportion of international individuals among newly appointed faculty was 18 per cent (2007–2009), and as with publishing and teaching there is variation between the disciplines. The natural and technical sciences have the greatest share of international appointments with 28 and 24 per cent, respectively.

Teaching

In regard to teaching, English-medium programmes constituted 20 per cent in total at all of Denmark's eight universities in 2011. There are great differences between graduate and postgraduate levels, with, respectively, 6 and 26 per cent of programmes being in English. As with publishing, there are differences between the disciplines, with the natural sciences offering most English-medium programmes.